

D-DAY

INVASIE UIT DE LUCHT
SPITSUUR IN HET KANAAL
UTAH EN OMAHA
TERUG VAN DUINKERKEN
ROMMEL IN FRANKRIJK
LEERT ENGELSCH THUIS SPREKEN
OP HOOP VAN ZEGE

68

Eindelijk, na nog één etmaal uitstel tengevolge van het slechte weer, naderde de grootste armada aller tijden in de nacht van 5 op 6 juni 1944 de Franse kust. Parachutisten en luchtlandingstroepen waren kort na middernacht al op Franse bodem gedaald om steunpunten te veroveren, verbindingswegen te bezetten, Duitse troepenbewegingen te verhinderen en verwarring te zaaien bij de vijand.

Jarenlang en met de grootste zorgvuldigheid had men de invasie georganiseerd, voor alles was gezorgd, op alles leek men grondig voorbereid. En toch, als men de gebeurtenissen op *D-day* stuk voor stuk de revue laat passeren, alle omstandigheden en factoren die bepalend waren voor het succes, in ogenschouw neemt, dan kan men niet aan de gedachte ontkomen dat het welslagen van de onderneming aan een zijden draad heeft gehangen.

De nadering over zee was vlot en zonder moeilijkheden verlopen; onopgemerkt had de vloot de Franse kust kunnen naderen. De luchtbombardementen in de voorafgaande weken en maanden waren volgens de plannen uitgevoerd en hadden grote schade, vooral aan de spoorwegverbindingen, toegebracht. De parachutisten en luchtlandingstroepen hadden, ondanks grote moeilijkheden, hun voornaamste doelen bereikt op het moment dat de eerste troepen aan wal kwamen. Aan Duitse zijde werd men volkomen verrast door de aanval. Veldmaarschalk Rommel, opperbevelhebber van de *Heeresgruppe B*, die de Noordfranse kust moest verdedigen, was op weg naar Hitler. De *Oberbefehlshaber West*, veldmaarschalk Von Rundstedt, en de stafchef van Rommel, luitenant-generaal Speidel, dachten aan een afleidingsmanoeuvre en verwachtten de 'echte' invasie noordelijker, in het gebied tussen de Seinemonding en de Schelde. De desondanks snel te hulp geroepen pantserdivisies werden door een verbod van Hitler tegengehouden.

Ondanks al deze gunstige factoren werden de landingen lang geen onverdeeld succes. *Omaha Beach*, een van de twee landingsgebieden van de Amerikanen, werd een verschikking; op *Utah Beach* ontkwamen de Amerikanen slechts aan een zelfde lot, doordat zij per ongeluk anderhalve kilometer van de geplande plaats aan land kwamen. In een van de drie Britse landingsgebieden was slechts het feit dat men snel over enkele tanks kon beschikken, oorzaak dat de landing slaagde. In geen van de sectoren werden op die eerste dag de gestelde doelen bereikt. Aan het eind van de dag waren weliswaar 150.000 man aan land gezet, maar op een bijzonder klein gebied. Er kon nog van alles gebeuren. Slechts de absolute heerschappij in de lucht kon de geallieerden enig vertrouwen in de toekomst bieden.

A.H.P.

DE LUCHTLANDINGEN OP 'D-DAY'

INVASIE UIT DE LUCHT

M. G. EMEIS JR.

Imperial War Museum

Maandag 5 juni 1944 bezoekt de Britse luchtmaarschalk Sir Trafford Leigh-Mallory, bevelhebber van de gehele invasieluchtmacht, de Zuidengelse vliegvelden, vanwaar de Britse, Canadese en Amerikaanse luchtlandingstroepen binnen enkele uren zullen opstijgen. 's Avonds laat noteert hij in zijn dagboek: 'Hun houding is het best te omschrijven als grimmig en niet erg vrolijk (*not frightfully gay*), maar ik twijfel geen moment aan hun vastberadenheid het karwei op te knappen.'

De landingszones van de *airbornes* liggen aan weerskanten van de Normandische kuststrook waar, enkele uren na hun landing, de massale ontscheping zal beginnen: ten westen van de westelijke, Amerikaanse *Utah-* en *Omaha-*

stranden de landingszones van de Amerikaanse 101e en 82e luchtlandingsdivisie; ten oosten van de oostelijke, Britse *Gold-*, *Juno-* en *Sword-*stranden de landingszones van de Britse 6e luchtlandingsdivisie, versterkt met Canadezen. De luchtlandingstroepen moeten het totale landingsgebied aan weerszijden afschermen tegen Duitse flankaanvallen en hun veroverde posities ten koste van alles handhaven tot de komst van de uit zee gelande hoofdmacht.

Generaal-majoor Richard Gale, commandant van de Britse 6e luchtlandingsdivisie, drukt maandag zijn mannen voor de zoveelste, nu laatste maal zijn 'vuistregels' op het hart: 's Nachts niet schieten, maar de vijand door list verslaan. Overdag en 's nachts de vijand in de

val laten lopen. Lach kalmpjes, als hij erin tippelt, en zodra je hem te pakken hebt — geef 'm op z'n donder! Wat je door diefstal en lef in handen krijgt, moet je met bekwaamheid en vastberadenheid behouden.' De voorhoede van zijn divisie, de 22e zelfstandige parachutistencompagnie, vertrekt al zevenenvijftig minuten vóór *D-day*. Om 23.03 uur starten van het Zuidengelse vliegveld Harwell zes lichte Albemarle-bommenwerpers. In de eerste vliegt vice-luchtmaarschalk L. N. Hollinghurst mee. De parachutisten hebben hun gezichten zwart gemaakt met camouflagecrème of, bij voorkeur, met het roet van hun theeketels. De lucht is helder, de maan schijnt. In elk toestel zit een *stick* van tien para's, allen vrijwilligers, die als

'pad-vinders' in de drie landingszones N, V en K bij de stad Caen de seinlampen en Eureka-radarbakens moeten uitzetten, waarop slechts dertig minuten later de parachutisten en zweefvliegtuigen van de hele divisie moeten koersen. De padvinders springen op de afgesproken tijd, 0.20 uur, maar niet allen op de afgesproken plaats. Enkele piloten zijn instinctief uitgeweken voor hevig Duits afweervuur en plotseling opdoemende mistbanken. Het slechtst vergaat het de twintig man die bij Touffréville moeten neerkomen. Tien hunner landen kilometers naast het doel, zes verdrinken in onder water gezet terrein, slechts vier arriveren ter plaatse. Twee andere parachutisten belanden plompverloren voor de deur van het hoofdkwartier van de Duitse 711e divisie. Generaal-majoor Reichert, weggerend van de kaarttafel (waarop geen land-, maar speelkaarten), vraagt stomverbaasd aan de snel ontwapende Britten: 'Waar komen jullie vandaan?' En hij krijgt ten antwoord: 'Het spijt ons verschrikkelijk, *old man*, ons bezoek berust op een vergissing.' Ondanks deze en andere vergissingen in het donker worden voldoende licht- en radarbakens uitgezet.

Eveneens om 0.20 uur landen zes zweefvliegtuigen, die bij het passeren van de Franse kustlijn op 1500 à 2000 meter hoogte van de hen slepende Albemarle-bommenwerpers zijn losgekoppeld, in de landingszones X en Y. Inzittenden zijn de ongeveer honderd zestig man van het overvalcommando dat halverwege Caen en de zee twee bruggen over het Caenkanaal en de rivier de Orne onbeschadigd in handen moet krijgen. Het eerste toestel komt, met versplinterd onderstel en de neus diep in rollen Duits prikkeldraad, nog geen vijftig meter van de kanaalbrug tot stilstand. De vijandelijke loopgraven worden stormenderhand genomen. De brug gaat niet de lucht in, want de totaal veraste Duitsers hebben wel de ontstekingsdraden, maar (nog) niet de springladingen onder de brug aangebracht. Een paar honderd meter verder overrompelt de andere helft van het overvalcommando de eveneens intact blijvende brug over de Orne. In een nu geallieerd mitrailleursoestel seint korporaal Tappenden het succes in code naar Engeland: 'Ham and jam... ham and jam...'

Stipt op tijd valt om 0.50 uur het 7e bataljon van de 5e parachutistenbrigade uit de vloerluiken van de viermotorige Stirlings. Twee toestellen worden door de Duitsers neergeschoten. Vele parachutisten missen hun landingszone. Voor vele anderen is de middeleeuwse kerktoeren van Ranville, die geheel los van het kerk-

gebouw staat, een welkom oriënteringspunt. Onophoudelijk blaast hoornblazer Chambers verzamelen, om 2.15 uur heeft de commandant, luitenant-kolonel R. G. Pine-Coffin, veertig procent van zijn bataljon bijeen en om 3 uur bereikt men de padvinders bij de bruggen. De mannen beschikken over hun pistolen, enkele stenguns en een paar Piats, maar door het zoekraken van de meeste containers niet over middelzware wapens en radioapparatuur. Naarmate de uren verstrijken, neemt de Duitse druk op de tweehonderd Britse 'brugwachters' toe. De kerktoeren van Le Port zit vol Duitse scherp-schutters. De laatste twaalf vinden de dood als korporaal Killeen met een Piatgranaat de hele torenspits wegschiet.

Omstreeks tien uur wandelen 'als scheidsrechters bij een militaire oefening' twee rode baretten over de kanaalbrug: divisiecommandant Gale en brigadegeneraal H. Kindersley. De aanvallen van de Duitsers worden feller, de tweehonderd Britten lijden verliezen, maar omstreeks één uur in de middag klinkt van verre doedelzakmuziek en klokslag twee voegen lord Lovat en zijn commando's, een doedelzakspeler voorop, zich bij het opgeluchte detachement. Ze zijn over zee gekomen en hebben de verschrikkingen van het invasiestrand al achter de rug. De brug blijft intact in Britse handen, ook als een Focke-Wulf 190, ontsnapt aan de geallieerde jachtvliegtuigen, met een duizendponder een voltreffer plaatst: de bom ontploft

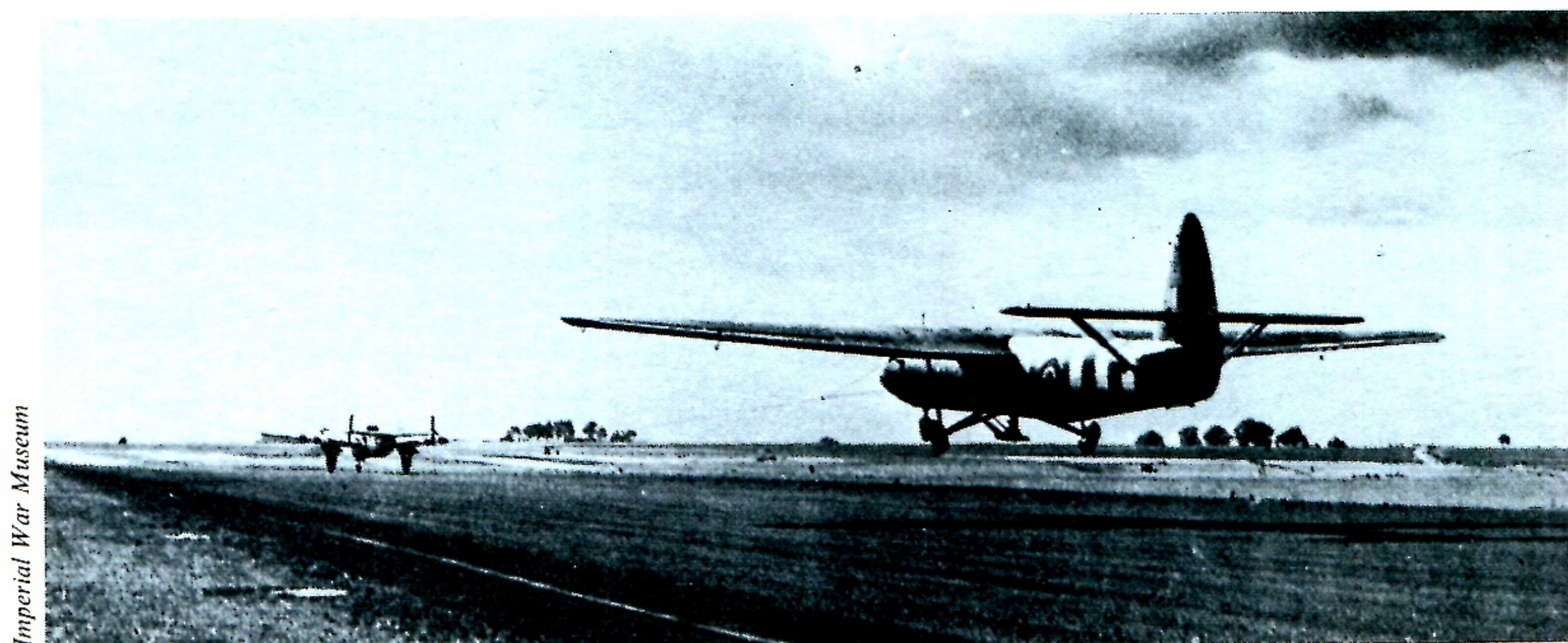

Camera Press

Links: officieren van de 22e zelfstandige parachutistencompagnie zetten op Harwell hun horloges gelijk. Ze behoren tot de 'pathfinders' die bij Caen het terrein gaan bebakenen voor de 6e luchtlandingsdivisie.

Rechtsboven: 5 juni 1944, de dag voor 'D-day'. Op talloze Britse vliegvelden staan in strakke lijnen de vliegtuigen gereed voor het vertrek. Enige uren later zullen ze de parachutisten naar Normandië vervoeren.

Rechts: in de loop van 'D-day' blijven ook de luchtlandingen doorgaan. Hier wordt een zweefvliegtuig met 'airbornes' de lucht in getrokken voor de reis naar Frankrijk.

Imperial War Museum

niet en stuitert van de brug in de rivier. De Britse parachutisten voeren als embleem het gevleugelde paard Pegasus en de kanaalbrug heet voortaan *Pegasus Bridge*. Inmiddels hebben het 13e en 12e parachutistenbataljon, die eveneens deel uitmaken van de 5e brigade, volgens plan Ranville en Le Bas de Ranville bezet, waarna ze in de weilanden de palen en andere obstakels opruimen om de 's avonds verwachte zweefvliegtuigen veilige landingsplaatsen te bieden. Moeten de bruggen over het Canal de Caen en de Orne heel blijven, die over de meer oostelijke Dives moeten kapot om de te verwachten Duitse tegenaanval uit het oosten te belemmeren. De Brits-Canadese 3e parachutistenbrigade kwijt zich bliksemsnel van haar taak. Majoor

Imperial War Museum

van het 9e bataljon onder bevel van luitenant-kolonel T. B. H. Otway hebben de zwaarste taak toegewezen gekregen: de Duitse kustbatterij bij Merville veroveren. De kazematten hebben stalen deuren; dak en wanden zijn van twee meter dik gewapend beton. De Duitse bezetting telt honderddertig man en beschikt over 150 mm-kanonnen. Om de batterij een 100 meter breed mijnenveld, afgeschermd met een 4 meter dikke prikkeldraadversperring. Aan de west- en noordwestkant een anti-tankgracht van 360 meter.

D-day is dertig minuten oud, als honderd Lancasters hun 1800 kilo-bommen gooien, helaas alle naast de kustbatterij. Inmiddels landen de parachutisten en zweefvliegtuigen, helaas

Imperial War Museum

J. C. A. Rosevaere (van het 8e bataljon) plus zeven man plus een lading explosieven installeren zich in een jeep met aanhangwagen en jakkeren, schietend met hun brens en stens, onder aanhoudend Duits vuur dwars door het stadje Troarn. Zonder één schram bereiken zij de brug over de Dives, waarvan vijf minuten later de middenboog in de lucht vliegt. Kapitein A. J. Jack en zijn *Royal Engineers* blazen de brug bij Robehomme op en gaan tot diepe bewondering van de bevolking theezetten en ontbijten met Britse ham en Franse eieren. Tijdens hun *breakfast* vernemen zij per radio dat ook de Divesbruggen bij Bures en Varaville zijn vernield. De vijfendertig officieren en zeshonderd man

Boven: 'Pegasus Bridge', de brug over de Orne tussen Caen en de zee, die door tweehonderd Britse parachutisten vele uren werd verdedigd tegen Duitse tegenaanvallen. Op de achtergrond twee van de zweefvliegtuigen.

Geheel boven: Britse zweefvliegtuigen zijn geland in de buurt van het Caenkanaal. De inzittenden groeperen zich rondom de landingsplaats voor de aanval op een brug.

Rechterpagina: Amerikaanse zweefvliegtuigen cirkelen laag boven het landschap van Cotentin, op zoek naar een plaats om te landen. Rechtsonder een 'glider' die pech had en bij de landing verongelukte.

niet op het afgesproken terrein van 1700 bij 700 meter, maar verspreid over een gebied van liefst 120 km². Slechts een deel, waarbij ook commandant Otway, landt in de buurt van de batterij. Hoewel Otway nog geen tweehonderd man vergaart, begint hij de aanval volgens plan om 4.30 uur. Een half uur later zijn de honderddertig Duitsers dood, gewond of krijgsgevangen. Van Otway's parachutisten is minder dan de helft, tachtig man, nog 'op de been', de anderen zijn gesneuveld of gewond. Maar de batterij van Merville zal niet het invasiestrand beschieten, als daar over luttele minuten de Britten en Canadezen gaan landen. De westflank van het invasiagebied was het nachtelijk operatieterrein van de Amerikaanse

parachutisten. Daar wordt het tweede front geopend, als kapitein Lillyman van de 101e luchtlandingsdivisie te 0.15 uur boven St.-Germain-de-Varreville uit zijn C-47 springt en dertien seconden later op Normandische bodem staat. Per parachute en zweefvliegtuig volgen hem op *D-day* veertienduizend man, vervoerd in en gesleept door bijna duizend transportvliegtuigen en bommenwerpers. Na mannen en wapens boven Normandië te hebben gelost vliegt een aantal toestellen door naar Bretagne en gooit daar rubberpoppen in parachutisten-uniform uit. Aan elke pop zijn voetzoekers bevestigd die bij het neerkomen met hun geknal en geknetter de indruk wekken alsof er vuurgevechten ontstaan. Urenlang verkeren de Duitsers in de waan dat de invasie ook in Bretagne is gestart.

Na de eerste uren van verwarring heeft iedere commandant een beperkt aantal van zijn of andermans soldaten bijeen en pas tegen zonsopgang kan er sprake zijn van gecoördineerde operaties. Achter de duinen van het *Utah*-strand, waar straks Amerikaanse divisies zullen ontschepen, liggen uitgestrekte moerassen. Door die moerassen leiden vier smalle straatwegen landinwaarts, die door de 101e moeten worden veroverd en gehouden om door de uit zee gelande troepen te kunnen worden gebruikt. Om alle Duitse versterkingen aan de vier straatwegen wordt verbitterd gevochten. Typerend is de wijze waarop de parachutisten de toegang tot straatweg nr. 4 openbreken, waar de Duitsers zich in (op de rij af) acht huizen, een barak van twee verdiepingen, een hooiberg en een munitiedepot hebben verschanst.

Eerst alleen, dan met hulp van soldaat Camien, ontruimt sergeant Summers de acht huizen, waarin dertig Duitsers sneuvelen. De aanval van zijn peloton op de barak mislukt en kost vier doden en vier gewonden. Soldaat Burt schiet met lichtspoomunitie de hooiberg in brand. Het vuur slaat over op het munitiedepot. Als de munitie begint te ontploffen, vluchten dertig Duitsers uit het depot. Zij worden neergemaaid. Juist dan arriveert sergeant Nickrent met een bazooka. Zijn zevende granaat steekt de bovenverdieping van de barak in brand. De laatste honderd Duitsers springen uit deuren en ramen. Wie niet sneuvelt, wordt gevangen genomen. Over de vier straatwegen door de moerassen trekken in de loop van *D-day* duizenden soldaten en honderden tanks en voertuigen.

Voornaamste doelwit van de 82e luchtlandingsdivisie is Sainte-Mère-Eglise, knooppunt van wegen en telefoonverbindingen aan de belangrijke spoorweg Cherbourg-Carentan. Om 1.10 uur breekt aan het stadspleintje brand uit in de villa van monsieur Hairon. Burgemeester-apotheker Renaud laat de kerkklok luiden. Honderd mannen en vrouwen vormen een keten om emmers water door te geven. Dertig Duitsers met geweren en Schmeissermitrailleurs (het is spertijd) kijken toe. Plotseling overstemt motorgeronk het geknetter van de vlammen. Parachutisten dalen neer. Twee landen regelrecht in het brandende huis, waar zij omkomen door het ontploffen van de munitie en explosieven waarmee ze zijn omhangen. Een paar anderen komen in de bomen van het stadsplein terecht en worden door de Duitse brandwachten doodgeschoten. Soldaat John Steele blijft met zijn parachute aan de kerktoerenspits hangen, krijgt

een kogel in zijn voet, houdt zich dood en brengt er na twee uur bungelen het leven af. Een aalmoezenier-parachutist wordt gevangen genomen en enkele minuten later zonder pardon neergeschoten.

Een eindweegs buiten het stadje landt luitenant-kolonel Krause met vijftien man om zich heen. Hij stuurt hen in vier patrouilles op pad om andere parachutisten te vinden. De inzameling levert binnen het uur honderdacht Amerikanen en een dronken Fransman op die, op slag nuchter, zijn bevrijders langs een binnenweg naar de stad voert. Door de op Duits bevel weer uitgestorven straten gaan de parachutisten in snelle ganzenmars naar de gebouwen waar Duitsers zitten. Dertig hunner geven zich over,

alles punctueel volgens de regels van het militaire handboek. Tot de doelen van de parachutisten behoren ook de nog geen tien meter lange, met de hand bediende sluis La Barquette en een paar stenen en houten bruggen over de riviertjes Douve en Merderet. Bij La Barquette komen kolonel Howard Johnson en kolonel Ballard, elk met een groep parachutisten in vlak terrein onder zwaar Duits mortier- en kanonvuur uit bijna alle richtingen. Volkomen vernietiging dreigt. Johnson speelt zijn laatste troef uit. Hij kruipt naar luitenant Farrell, wiens SCR-609 (*Signal Corps Radio*) onbeschadigd met hem is geparachuteerd. Farrell roept radiografisch de Amerikaanse kruiser 'Quincy' op, die even buiten de kust manoeuvreert. Vijf

US Air Force

elf sneuvelen. Klokslag vijf uur stuurt Krause een koerier naar zijn regimentscommandant: 'Ik ben in Sainte-Mère-Eglise.' Om zes uur stuurt hij een tweede: 'Ik heb Sainte-Mère-Eglise vast in handen.' De luitenant-kolonel hakt eigenhandig de hoofdkabel van de telefoon door en ontnemt daarmee de Duitsers Franse telefoonnet in heel Cotentin. Op alle toegangswegen tot de stad laat hij versperringen aanleggen en bemannen. Om negen uur heeft hij driehonderd parachutisten onder zijn commando, ruim voldoende om deze sleutelpositie te houden tot de komst van Amerikaanse versterkingen van zee uit.

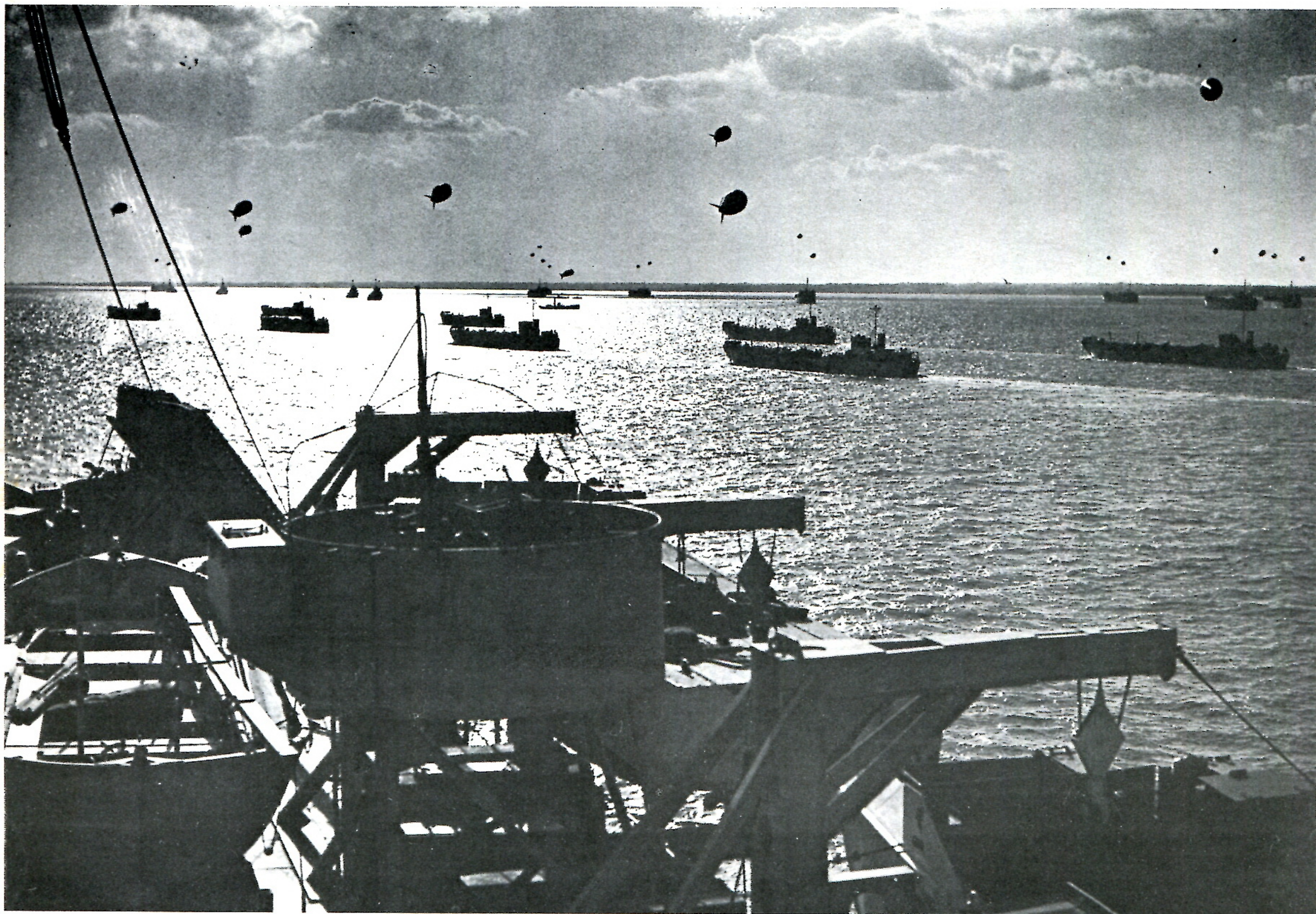
Veel gaat er mis in deze eerste uren van opperste spanning en verwarring, maar soms verloopt

minuten later worden de Duitse belagers bedolven onder een hagel van 8 inch-granaten van de scheepsbatterijen. 'Met griezelige precisie' wordt eerst kolonel Johnson, dan kolonel op zijn wenken bediend. De kleine maar belangrijke sluis blijft in Amerikaanse handen. Ondanks alle handicaps bereiken de luchtlandingsdivisies hun doelen. De ééndaagse tol aan doden, gewonden en vermisten is zeer hoog: 2499 bij de Amerikanen, 650 bij de Britten en Canadezen. Kort en krachtig schrijft Montgomery een jaar later: 'Bewolking en atmosferische omstandigheden waren goeddeels verantwoordelijk voor het verspreid neerkomen, maar de luchtlandingsdivisies slaagden in hun opdracht.'

DE NADERING VANUIT ZEE

SPITSUUR IN HET KANAAAL

DRS. PH. M. BOSSCHER

Camera Press

Geschiedde de benoeming van Eisenhower tot *Supreme Commander* van de geallieerde invasiemacht wel zeer laat (op 6 december 1943), ook de aanwijzing van de man die als *Allied Naval Commander of the Expeditionary Force* de leiding zou hebben van *Operation Neptune*, het maritieme gedeelte van *Overlord*, vond eerst plaats op 25 oktober 1943. Dat kwam onder andere omdat men aanvankelijk had gemeend dat, zolang de invasie nog niet was begonnen, de functie van ANCEF wel als nevenfunctie zou kunnen worden waargenomen door de marinecommandant van Plymouth. Pas later kwam men hiervan terug en werd admiraal Sir Bertram H. Ramsy voor deze post aangewezen. Ramsy bracht een schat aan ervaring mee.

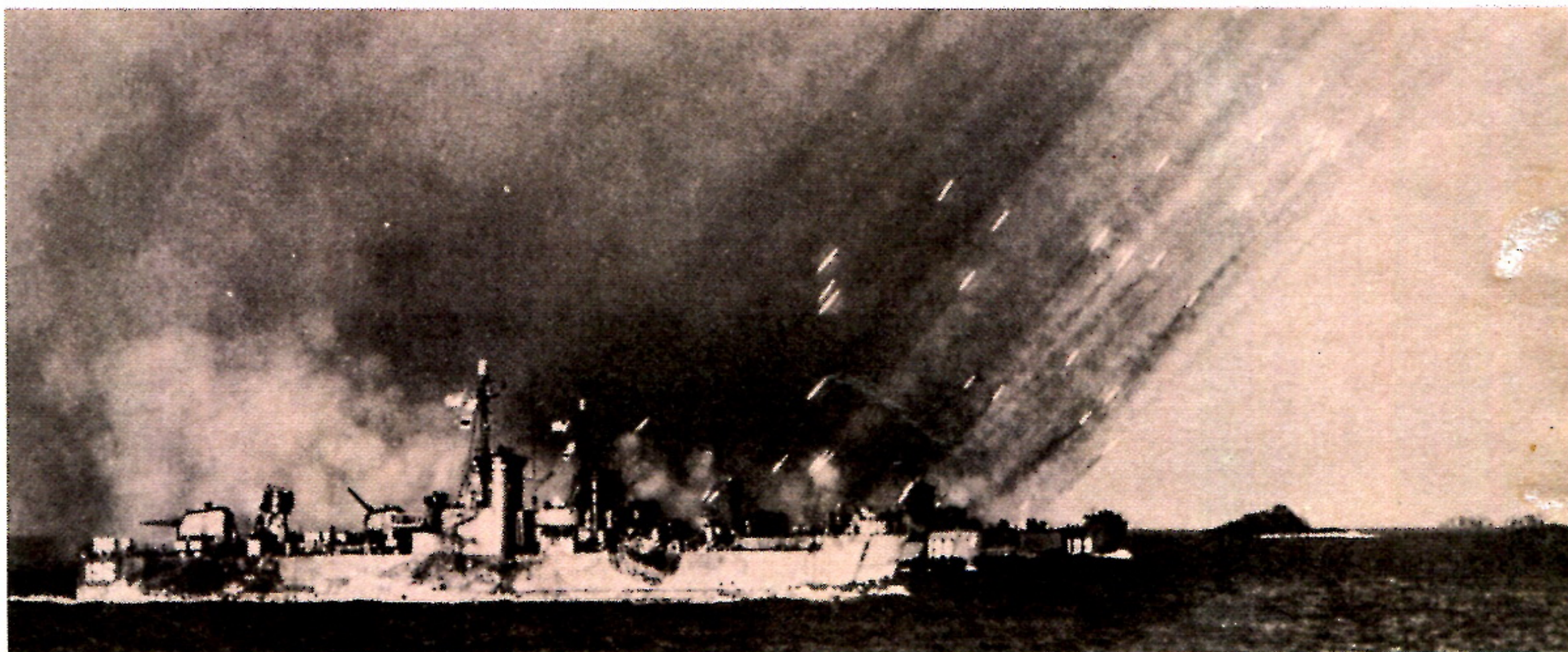
In het lage licht van de morgenzon koerst de geallieerde invasievloot in de richting van de Franse kust. 'Overlord' is begonnen.

met name op het terrein van de *combined operations* en dan in het bijzonder op het gebied van massale transport- en landingsondernemingen. Als een van de vijf leden van het speciaal daartoe in het leven geroepen comité van *Combined Commanders* had hij zich al in het voorjaar van 1942 beziggehouden met de problematiek van een landing op de Franse westkust. Veel belangrijker was echter dat hij, althans bij de Britse marine, de vlagofficier met de meeste ervaring was, zowel op het punt van de voorbereiding op papier als op dat van de

praktische uitvoering van transport- en landingsoperaties onder de meest uiteenlopende omstandigheden. Als marinecommandant in Dover had hij in 1940 een leidende rol gespeeld bij de evacuatie van het Britse leger uit Duinkerken en later was hij een van de sleutelfiguren bij de voorbereiding van de invasie in Noord-Afrika. Bij de landing op Sicilië trad hij op als plaatsvervangend bevelhebber van de deelnemende zeestrijdkrachten en als commandant van de *Eastern Task Force*. Het stond vast dat de leiding over het maritieme gedeelte van deze ongekend grote invasie niettemin het uiterste zou vragen van zijn krachten en vooral van zijn organisatie- en improvisatietalent. Over de omvang van *Overlord* — en daarmee

van *Neptune* — werd in de eerste weken van 1944 een zeer belangrijke beslissing genomen. Tot dan toe was men er steeds van uitgegaan dat de eerste aanvalsgolf zou bestaan uit drie divisies, die op daartoe geschikte plaatsen zouden landen over een front van ongeveer vijftien-vijftig kilometer breed. Op voorstel van Eisenhower en Montgomery werd nu besloten tot een landing over een front van ongeveer negentig kilometer, met vijf divisies in de eerste aanvalsgolf. Vóór deze beslissing viel, had de *Admiralty* berekend dat de marine voor de uitvoering van *Neptune* aan extra-personeel 35.000 mannen en 10.000 vrouwen nodig zou hebben. In deze behoefte aan mensen had men alleen kunnen voorzien door een aantal nood-

ABC Press

US Air Force

maatregelen, zoals het opleggen van een groot aantal oudere schepen (niet minder dan vier slagschepen, vijf kruisers en een veertigtal torpedobootjagers) en het tijdelijk overnemen van leger- en RAF-personeel. Nu moesten er plotseling nóg meer mensen worden gevonden. En dat niet alleen: ook de behoefte aan schepen was plotseling gestegen in een mate die de betrokken plannenmakers zeker in het begin als alarmerend moet zijn voorgekomen. De *Admiralty* zag zich dan ook genoodzaakt de Amerikaanse marine (die volgens de oorspronkelijke afspraken voor *Neptune* slechts een bescheiden aantal oorlogsbodems beschikbaar zou stellen) te vragen om meer en met name om schepen die geschikt waren voor bombarde-

'Marauders' boven de invasievloot. Geheel boven: een paar LCT(R)'s vuren voor de kust van 'Utah Beach' hun raketten af.

mentsoperaties. De uitbreiding van het landingsfront betekende namelijk ook een aanzienlijke uitbreiding van het aantal doelen dat men vóór de landing moest trachten te neutraliseren.

De Amerikaanse hulp kwam inderdaad, zij het na enige aarzeling. Admiraal King, de Amerikaanse *Chief of Naval Operations*, meende aanvankelijk dat de *Royal Navy* de tekorten wel uit eigen potentieel zou kunnen aanvullen. Uiteindelijk zwichtte hij echter en zag hij in dat onder andere de aanwezigheid van de 'Tirpitz'

in de noordse wateren het noodzakelijk maakte in Scapa Flow een sterke scheepsmacht in reserve te houden, terwijl hij het er ook mee eens moest zijn dat het niet bepaald van wijs beleid zou getuigen de nieuwste Britse slagschepen bloot te stellen aan het mijnengevaar in Het Kanaal. Het mag wel als karakteristiek voor King worden beschouwd dat hij in april tenslotte zijn goedkeuring hechtte aan de uitzending van drie oude slagschepen, twee kruisers en tweeëntwintig torpedobootjagers — volgens de Britse marinehistoricus Roskill 'more than we had originally asked for'. Op 10 april kregen de bij *Neptune* betrokken staven een boekdeel van ongeveer zevenhonderd pagina's toegezonden: het definitieve

operatieplan. (Ongetwijfeld zullen er vele zuchten van verlichting zijn geslaakt, toen enige dagen later een mededeling van de *Admiralty* volgde dat iedereen in principe uitsluitend dat deel van het plan hoefde te bestuderen waarbij zijn eenheid of organisatie daadwerkelijk was betrokken!) Het eigenlijke 'overzetten' van het invasieleger vormde uiteraard maar een onderdeel van dit plan. Daarnaast moest het geven van vuursteun vóór en tijdens de landingen worden geregeld en de bescherming van de invasievloot (of beter: van de invasievloten) tegen Duitse aanvallen. Hierbij nam men van het begin af aan, naar later bleek volkomen terecht, dat men niet veel te vrezen had van de *Luftwaffe* en van de bovenwaterschepen van de *Kriegsmarine*. Men kon op *D-day* rekenen op een volledig overwicht in de lucht en wat de Duitsers in de havens in de buurt van het landingsgebied beschikbaar hadden aan bovenwaterschepen, kon onmogelijk een serieuze bedreiging betekenen. De nadruk lag daarom op het zo veel mogelijk elimineren van het onderzeeboot- en mijnengevaar.

Actie van Duitse onderzeeboten tegen de invasievloot kon met name worden verwacht uit de Golf van Biskaje, die al zo lang de voornaamste 'uitvalspoort' van de *U-boote* was geweest. Niet minder dan eenentwintig squadrons van *Coastal Command* werden aangewezen om de zuidelijke flank van de invasiemacht tegen dit gevaar te beschermen. Zij kregen order om, als het zover was, vierentwintig uur per etmaal te patrouilleren boven een gebied tussen de zuidpunt van Ierland, Land's End en Brest. en dat met een zodanige intensiteit te doen, dat iedere vierkante meter zee binnen dat gebied tenminste eenmaal per half uur werd verkend. Op deze wijze hoopte men niet alleen een groot aantal onderzeeboten te kunnen vernietigen, maar ook de overige die deze zone probeerden te passeren, zo lang onder water te houden, dat hun batterijen uitgeput zouden zijn tegen de tijd dat ze het invasiegebied hadden bereikt. Op de noord-oostelijke flank verwachtte men in de eerste plaats aanvallen van oppervlakteschepen, voor de bestrijding waarvan negen speciale *anti-shiping squadrons* werden aangewezen. Deze konden zo nodig versterkt worden met vliegtuigen van de zuidelijke flankdekking, als de invasievloot via Het Kanaal zou worden bedreigd door onderzeeboten.

De meest geduchte tegenstanders van het Duitse onderzeebootwapen waren al geruime tijd de zogenaamde *support groups*: groepen escorteurs, die men voortdurend in dezelfde samenstelling liet opereren en die vooral waren gevormd om de escortes van bedreigde konvoien snel en effectief te kunnen versterken. Tien van zulke groepen en een drietal hulpvliegkampschepen (*escort carriers*) werden aangewezen voor de dekking van de zuidelijke flank.

Ten naaste bij twaalfhonderd oorlogsschepen, groot en klein, en ruim vierduizend transport- en landingsvaartuigen waren betrokken bij de landing van de eerste aanvalsgolf en de escorte-, mijnenvleg- en bombardementsoperaties die daarmee in direct verband stonden. Het was uiteraard volstrekt onmogelijk deze armada uit één haven te laten vertrekken. Daarom werden de landings- en transportschepen beladen op diverse plaatsen langs de Engelse zuidkust, tussen Plymouth en Newhaven. Men

maakte daarbij gebruik van de normale havenfaciliteiten, maar ook van honderdertig speciaal voor deze gelegenheid gebouwde *hards* (hellingen), waarmee van het strand af tanks en andere voertuigen konden worden ingescheept. De belangrijkste verzamelhavens voor torpedobootjagers, fregatten en andere lichte oorlogsvaartuigen waren Portsmouth, Plymouth, Dartmouth en Dover. De slagschepen, kruisers en andere zware-artillerieschepen maakten zich ver in het noorden gereed voor hun deelneming aan de kustbombardementen — voornamelijk in Belfast en in de havens van het Clydegebied. Onder deze schepen waren vele veteranen van de zeeoorlog, onder andere de Nederlandse kanonneerboten Hr. Mrs. 'Flores'

In de uren die aan de eigenlijke landing voorafgingen, voerden grote aantallen Britse en Amerikaanse oorlogsschepen zware artilleriebombardementen uit op de kust.

en 'Soemba', de monitor 'Roberts' (waarvan de hoofdbatterij bestond uit kanons die geborgen waren uit het wrak van de in 1939 bij Scapa Flow getorpedeerde 'Royal Oak') en het toen al legendarische slagschip 'Warspite', dat in 1916 zijn vuurdoop had ondergaan in de slag bij Jutland en de overgave van de Duitse vloot in 1918 en die van de Italiaanse vloot in 1943 had meegemaakt — en dat voor de laatste maal zijn 38 cm-kanons zou afvuren ter dekking van de landing op Walcheren in de eerste

novemberdagen van 1944. Voor zover ze uit het Clydegebied vertrokken, waren het deze *heavy bombardment forces* die het sterkst de gevolgen ondervonden van het besluit, genomen in de vroege morgen van 4 juni, de invasie vierentwintig uur uit te stellen. De schepen hadden namelijk reeds op 2 juni de tocht naar het zuiden aanvaard en bevonden zich in de Noordzee, toen ze van het uitstel hoorden. Ze moesten toen voor een periode van twaalf uur op tegenkoers gaan om toch op het juiste moment in het verzamelgebied aan te komen. Terwijl ze op die manier 'de pas markeerden', werd het mistig en kruiste een konvooi hun weg. Gelukkig liep deze ontmoeting zonder brokken af. Een formatie van honderdachtentwintig landingsvaartuigen was in de avond van 4 juni nog steeds op weg naar de Franse kust, onwetend van het uitstel. Torpedobootjagers en een vliegtuig werden erheen gedirigeerd en kwamen tijdig genoeg om ongelukken te voorkomen.

Het verzamelgebied (*Area Z*, meer familiaar *Piccadilly Circus*) lag ten oosten van Wight en had een doorsnee van ongeveer tien zeemijl. Vrijwel de gehele invasievloot stoomde volgens een nauwkeurig vastgesteld schema door dit gebied, waarna de diverse formaties op zuidkoers gingen via acht aanvaarroutes. Drie van deze routes waren gereserveerd voor de sleepboten die de caissons en andere onderdelen voor de kunstmatige havens — de *Mulberries* — naar hun plaats van bestemming moesten brengen. De schepen die tot zinken zouden worden gebracht om kunstmatige golfbrekers te vormen — de *Gooseberries* — voeren op eigen kracht naar hun laatste bestemming; de enige uitzondering hierop vormde het Franse slagschip 'Courbet', dat geen voortstuwingsinstallatie meer had en grotendeels met beton was gevuld. De genoemde acht routes eindigden bij een Duits mijnenveld. Een deel van de in totaal 287 mijnenvegers die bij *Neptune* waren ingeschakeld, stoomde op korte afstand voor de rest van de invasievloot uit en veegde tien mijnvrije routes, die met lichtboeien werden gemarkeerd. De mijnenvegers maakten vervolgens voor de diverse formaties de weg vrij tot bij de invasiestranden.

De gehele opmars zoals die tot dusver is geschetst, verliep bijna zonder ongelukken. De enige schepen die de overkant niet haalden, waren een jager en een tanklandingsschip (die op mijnen liepen) en enige tientallen kleine landingsvaartuigen — in het algemeen scheepjes die niet op eigen kracht voeren, maar gesleept werden — die het weer te machtig werd (het was windkracht vijf met sterke deining).

Terwijl de invasievloot de laatste mijlen naar het doel aflegde, klonk boven de schepen het motorgeronk van andere vliegtuigen dan de honderden jagers die tot dan toe voor dekking hadden gezorgd: zware bommenwerpers waren op weg naar de batterijen en kazematten op de Franse kust. Daarna volgden lichtere machines die de eigenlijke landingsstranden zouden bestoken.

Even na half zes begon het bombardement door de zware scheepsartillerie. Deze veroorzaakte 'the heaviest rain of shells ever to be poured on land targets from the sea'. (Later zijn in de Pacific zwaardere bombardementen van dit type uitgevoerd.) Het werd een van de succesvolste kustbombardementen uit de geschiedenis.

DE LANDINGEN
VAN DE AMERIKANEN

UTAH EN OMAHA

WOLF KIELICH

Fotoarchief Spaarnestad

De landingsboten stormden in het grauwe ochtendlicht door de ruwe zee naar de kust, lange strepen wit kielzog achter zich latend. Het geraas was oorverdovend. De dieselmotoren brulden en van achteren klonk onafgebroken het gebulder van het scheepsgeschut, dat naarmate men de kust naderde, steeds luider overstemd werd door de explosies van granaten. Zeeziek en doornat zaten de troepen samengepakt in de rollende en stampende boten. Sommigen hoosden met hun helmen het overslaande water, anderen zaten apathisch met gebogen hoofd, te ziek om nog angst te voelen. Zij die er wat beter aan toe waren en gespannen naar de kustlijn tuurden, verbaasden zich erover dat het geschut van de *Atlantikwall*

Amerikaanse DUKW's en landingsvaartuigen op weg naar het strand. De Amerikanen zaten meer dan drie uur in deze kleine bootjes en de meesten kwamen zeeziek aan land.

bleef zwijgen. Officiëren hadden hun mannen gewaarschuwd: 'De eerste landingsgolf zal moeten rekenen op zeer grote verliezen. Zou dat dan toch overdreven zijn? Zou het straks allemaal nog wel meevallen?'

Voor velen ging deze hoop inderdaad in vervulling, voor duizenden anderen vervloeg zij, zodra de kleppen van de landingsboten werden neergelaten. De risico's waren, zoals altijd in de oorlog, ongelijk verdeeld. Wie bijvoorbeeld op *Omaha Beach* aan land moest gaan, kwam

terecht in een inferno van vuur en staal, terwijl *Utah Beach* voor de meesten na de lange maanden van harde training een anticlimax, een 'zomeruitstapje' werd. De Amerikanen hadden besloten hun troepen op deze beide stranden om half zeven aan land te laten gaan. Dat was een uur eerder dan de Britten op *Juno*, *Gold* en *Sword*. Het Amerikaanse marinebombardement begon om tien minuten voor zes en duurde slechts vijfenveertig minuten. De Britse oorlogsschepen daarentegen waren al om half zes begonnen met de beschieting van de kust en hun troepen landden in een sector die niet minder dan twee uur onder zwaar granaatvuur had gelegen. De landingsboten moesten een afstand van elf mijl afleggen en de troepen zaten mir-

U.S. Signal Corps

Boven: op weg naar 'Utah Beach'. Amerikaanse infanteristen zoeken, dicht tegen elkaar gedrukt in hun deinende landingsvaartuigje, dekking tegen het Duitse mitrailleurvuur.

Links: pas toen de kleppen van de eerste landingsboten naar beneden gingen, openden de Duitsers op 'Omaha Beach' het vuur op de aanvallers. Het gevolg was een waar bloedbad, dat de voorziene opmars sterk vertraagde.

Rechts: een van de beroemde opnamen die de Amerikaanse oorlogsfotograaf Robert Capa maakte op 'Omaha Beach'. Net als deze soldaat lag Capa half onder water in dekking; hij fotografeerde met de camera boven het hoofd.

Associated Press

stens drie uur in de ellende, voor zij de kust bereikten. De boten die op weg waren naar *Utah*, voeren in de lijzijde van het schiereiland Cotentin, terwijl de flotielje die *Omaha* naderde, veel meer last had van wind en hoge zee. Het achterland van *Utah* bestond uit betrekkelijk lage duinen, waarachter zich een vlakte uitstrekte die door de Duitsers geïnundeerd was. Door die vlakte liepen drie verhoogde wegen naar hogere, droge gronden in het binnenland. Luchtlandingstroepen waren reeds aan het vechten om deze wegen vrij te maken voor de infanterie die op het strand met tanks, geschut en voertuigen aan land werd gezet. Het strand bij *Omaha* echter werd gedomineerd door hoge rotsen, die bezaaid waren met Duitse fortifi-

caties. Het korte marinebombardement had op deze versterkingen weinig effect gehad; de bommen van de geallieerde vliegtuigen waren er op ruime afstand naast gevallen. Het bombardement van luchtmacht en marine had op de Duitse stellingen achter *Utah* echter wél het gewenste effect gehad. De enige grote tegenslag die de *Utah*-strijdmacht in de eerste uren van *D-day* te verwerken kreeg, was het verzeild raken van een aantal schepen in een mijnenveld. Daardoor gingen een vaartuig dat de koers naar het strand moest aangeven, een landingsboot met vier amfibietanks en, later, de torpedobootjager 'Corry' verloren. De verwarring die van dit alles het gevolg was, bleek later een groot geluk te zijn geweest. De meerderheid

van de eerste aanvalsgolf werd namelijk ongeveer vijftienhonderd meter zuidelijker aan land gezet dan oorspronkelijk was bedacht en kwam door deze fout terecht in een gebied waar de kustverdediging en de obstakels in zee aanmerkelijk zwakker waren dan verder naar het noorden. De troepen die precies om half zeven het strand op stormden, hadden weinig moeite met de verovering van de slechts zwak verdedigde Duitse bunkers. Enkele minuten later hadden achtentwintig amfibietanks onbeschadigd de kust bereikt. Het water was nog laag genoeg om de genie in staat te stellen binnen een uur de obstakels in zee op te ruimen, zodat het verkeer van en naar de transportschepen verder onbelemmerd kon plaatsvinden. Generaal Theodore

Robert Capa

Roosevelt, commandant van de Amerikaanse 4e divisie, die met de eerste aanvalsgroep aan land was gegaan, zag zich nu geplaagd voor een moeilijk dilemma. Moest hij de gemaakte fout herstellen en de volgende groepen aan land laten gaan op de plek waar *Utah Beach* oorspronkelijk was gepland en waar gebruik kon worden gemaakt van twee verhoogde wegen door het geïnundeerde gebied, of moest hij alle troepen naar de 'verkeerde' *Utah Beach* dirigeren, waar de Duitse tegenstand al overwonnen was, maar vanwaar men slechts kon beschikken over één verbinding met het binnenland? Zou deze enige toegangsweg naar het binnenland niet snel veroverd of later weer door de Duitsers heroverd worden, dan zouden

dertigduizend man en vijfendertig honderd voertuigen op het betrekkelijk smalle strand in de val komen zitten. Anderzijds zou het niet mogelijk zijn op de 'echte' *Utah Beach* nog tijdig alle obstakels te ruimen, terwijl daar gerekend moest worden op heftige tegenstand van de vijand, die er onder meer de beschikking had over een aantal zware kustbatterijen. Na overleg met zijn officieren besloot Roosevelt te blijven waar hij was, en weldra was zijn 4e divisie op mars naar het binnenland. Zware gevechten zouden hun daar de komende dagen te wachten staan, maar *D-day* was voor de divisie in elk geval verlopen als een 'picknick'. Heel anders was de situatie op de stranden in het vijftientwintig kilometer oostelijker gelegen

Omaha-gebied. De Duitsers losten geen schot, voordat de kleppen van de eerste landingsboten omlaaggingen, maar toen brak de hel los. Kanonnen, mortieren en machinegeweren openden bijna gelijktijdig van alle kanten het vuur op het strand. De Amerikanen waren volledig machteloos, want de tanks, die vóór de infanterie aan land hadden moeten gaan, waren achtergebleven. Later bereikte slechts de helft van de vierenzestig amfibietanks het strand, de andere zonken, nog voor zij een schot hadden kunnen lossen. Achtentwintig van de dertig houwitsers die met DUKW's werden vervoerd, ondergingen een zelfde lot. Dat betekende dat de Amerikanen het op *Omaha* zonder artillerie moesten zien te redden. In de paniek en de ver-

warring die door het zware Duitse vuur waren ontstaan, werden honderden soldaten in een verkeerde sector, ver van hun onderdeel aan land gezet. Het verslag dat een Amerikaanse militaire historicus van het bloedbad op *Omaha* geeft, is zakelijk en sober, maar juist daarom des te aangrijpend:

'... Verscheidene eenheden werden bij het naderen van het strand verspreid. Daar de mannen alleen getraind waren voor hun eigen sectoren, geraakten ze in verwarring door het andere beeld dat de kust hun nu bood. Terwijl het water hun soms tot de hals stond, waadden de troepen aan land en werden ontvangen met een hagel van kogels. Sommigen probeerden dekking te zoeken onder de branding (...)

Beladen met zware wapens en andere uitrusting waadden de troepen langzaam door de branding en door een gordijn van kogels, dat dichterbij werd naarmate zij het strand naderden. Velen hielden stil om uit te rusten of dekking te zoeken achter Duitse obstakels. Sommigen lagen plat op hun buik aan de rand van de zee en kropen langzaam met de vloed mee verder naar voren. Met de eerste aanvalsgolf zouden negen compagnieën, geleidelijk verdeeld over het strand, de stormloop beginnen, maar door het zware vijandelijke vuur en de verwarring kwam daar niets van terecht. De rechtervleugel viel weldra bijna geheel uiteen. Twee compagnieën klitten samen tegenover Les Moulins, de restanten van vier compagnieën verdrongen zich

om hun lijfsbehoud in de sector van Colleville.' Onmiddellijk na de stormtroepen van de infanterie moesten de genietroepen komen om de obstakels op te ruimen.

De helft van de opruimingsploegen was te laat en slechts een derde deel bereikte de hun toegewezen sectoren. Een belangrijk deel van hun uitrusting ging verloren. Zij werden onmiddellijk extra-hevig door de Duitsers onder vuur genomen en hun verliezen waren verschrikkelijk. Binnen een half uur was de vloed zo hoog gestegen, dat verder opruimingswerk onmogelijk was geworden.

Toen de volgende landingsgolven binnenkwamen, werd de chaos nog groter. Veel boten liepen op obstakels die nu door het water be-

Fotoarchief Spaarnestad

HET UUR U

Toen ze twee mijlen buiten de kust waren, zagen de aanvallende troepen de levenden en de doden in het water. De doden dreven zachtjes met het tij mee in de richting van het strand, alsof ze vastbesloten waren zich bij hun mede-Amerikanen te voegen. De levenden dobberden in de deining op en neer, smekend om hulp, die de landingsboten hun niet konden geven. Sergeant Regis McCloskey had zijn boot veilig op weg in de richting van het strand. Hij zag de schreeuwende mannen in

het water, 'gillend om hulp, ons smekend om te stoppen — maar dat konden we niet doen. Voor niets en niemand.' Tandeknarsend keek McCloskey de andere kant op, toen zijn boot in snelle vaart aan de drenkelingen voorbijvoer en enkele seconden later hing hij over de reling en braakte.

Kapitein Robert Cunningham en zijn mannen zagen ook een paar drenkelingen spartelen. Instinctief draaide de bemanning de boot in de richting van de mannen in het water. Een snelle barkas sneed hun de pas af. Uit de luidspreker

kwamen de onverbiddelijke woorden: 'Je bent geen reddingsboot! Ga naar de kust!' In een andere boot bad sergeant Noel Dube van een geniebataljon de oefening van berouw.

De dodelijke krijgsmuziek van het bombardement zwol aan, toen de dunne, golvende lijnen van landingsboten Omaha Beach naderden. Landingsvaartuigen die ongeveer een kilometer buiten de kust lagen, gingen nu ook deelnemen aan de beschieting: tienduizenden raketten gierend fluitend over de hoofden van de mannen. Het leek ondenkbaar dat er ook maar iets zou zijn dat

dekt waren. Ze zonken onmiddellijk in diep water of werden door ontploffende mijnen met alle inzittenden aan stukken gescheurd. De nieuwaangekomenen zagen de overlevenden van de eerste aanvalsgolf nog steeds in dekking liggen in het water of achter een grindbank aan het andere eind van het strand. Anderen drukten zich tegen een muur langs de steile oever. De landingspoging op *Omaha* leek volledig mislukt: de obstakels waren niet geruimd, er waren geen toegangswegen naar het achterland geforceerd, het artillerievuur van de vijand was niet tot zwijgen gebracht en machinegeweren bezaaiden vanaf hoger gelegen punten het strand met kogels. De Duitse commandant meende dan ook te kunnen melden dat de in-

Rechts: een gewondenpost op een van de stranden waarop de Amerikanen landden. Vooral op 'Omaha Beach' hadden de artsen het druk.

Links: Amerikanen bij Ponte-du-Hoc (Omaha) in een stukgeschoten Duitse versterking.

Rechtsonder: lange rijen gesneuvelden, aan het einde van de eerste invasiedag bijeengebracht.

vasie op de stranden tot staan was gebracht. 'De Amerikanen liggen, voorzover ze niet zijn weggemaaid, in dekking op het strand en achter de obstakels. Tien tanks en vele andere voertuigen staan in brand. Overal liggen doden en gewonden...'

Maar de Duitser vergiste zich. Het onmogelijke gebeurde. Van ongeveer half acht af begonnen kleine groepjes Amerikanen in beweging te komen. Ze verlieten hun dekking, kropen naar de prikkeldraadversperring die het strand afsloot, werkten zich erdoorheen en kropen verder door het mijnenveld, centimeter voor centimeter. Het waren de officieren en onderofficieren (velen van hen veteranen van Sicilië en Salerno) die door hun houding de soldaten deden ontwaken uit hun verstarring. Generaal Cota van de *Rangers* (de Amerikaanse commando's) stond rechtop te midden van de ontploffende granaten en riep: 'Vooruit, laten we zien dat we hier weggkomen!' Toen wandelde hij weg zonder om te kijken. Achter hem volgden zijn mannen. Kolonel George A. Taylor brulde boven het geratel van de Duitse mitrailleurs uit: 'Twee soorten kerels blijven hier op het strand liggen, de gesneuvelden en zij die zullen sneuvelen. En nou smeren we 'm!' Hij ging voorop, en toen de anderen zagen dat hij niet onmiddellijk doodgeschoten werd, kwamen ook zij in beweging. Langs heel *Omaha* kwam nu de aan-

Associated Press

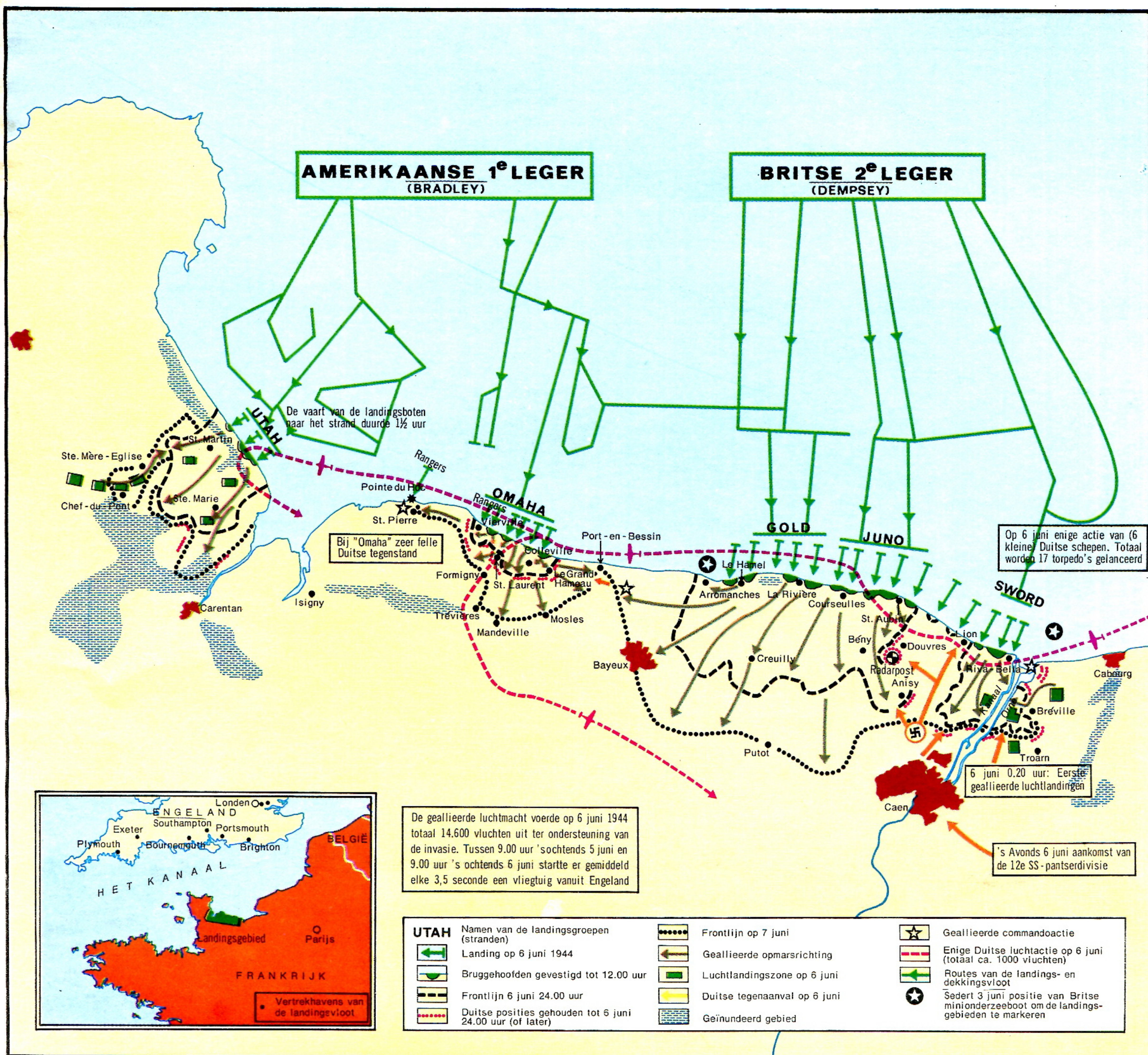
Inter Foto Service

dit massale geweld dat over de Duitse kustverdediging vloog, zou kunnen overleven. Het strand was in damp gehuld en de rookwolken van brandend gras dreven langzaam van de rotsen naar beneden. De Duitse kanonnen zwegen nog steeds. De boten kwamen naderbij. In de beukende branding en daarachter op het strand zagen de mannen het dodelijke oerwoud van staal- en betonversperringen. Ze waren overal, omwikkeld met prikkeldraad en vol mijnen. Ze waren net zo wreed en lelijk, als de mannen ze zich hadden voorgesteld.

Achter de versperringen was het strand zelf geheel verlaten; er bewoog niets en niemand. De boten kwamen dichterbij... 500 meter... 450 meter. Nog steeds geen vijandelijk vuur. Door golven van één meter hoog ploegden de landingsboten voort en nu barstte het grote bombardement los, gericht op doelen verder landinwaarts. De eerste boten waren nog maar 400 meter van de kust verwijderd, toen het Duitse geschut, waarvan maar weinigen konden geloven dat het de felle geallieerde lucht- en zeebombardementen had overleefd, lostbarstte.

Door al het lawaai en geraas klonk nog een geluid, dichterbij, dodelijker dan de andere — het geluid van machinegeweer kogels die tegen de stalen voorkant van de boten ketsten. Kanonnen bulderden, mortiergranaten regenden neer. Over de hele breedte van Omaha Beach sloeg het Duitse geschutvuur neer op de naderende landingstroepen. Het was het uur U.

(Uit: 'The longest day', door Cornelius Ryan — Greenwich Conn. 1959)

val op gang. De mannen merkten dat, zodra zij tot actie overgingen, hun angst minder werd en plaats maakte voor een blinde woede. Een torpedobootjager kwam te hulp en beschoot met succes Duitse versterkingen bij Colleville. Om half twee kreeg de Amerikaanse bevelhebber, generaal Bradley, de melding dat zijn troepen hoger terrein achter de stranden begonnen te bereiken. Maar ook daar bleef de vijand verbitterd tegenstand bieden. In Vierville en andere dorpen moest om elk huis gevochten worden. Meer dan een tot twee kilometer konden de Amerikanen vanaf Omaha Beach op D-day niet in het achterland doordringen, maar het bruggehoofd was gevestigd en ruim vierendertigduizend manschappen konden in deze sector in

Een overzicht van de landingen op 'D-day'. In het inzetje de havens waaruit de eigenlijke landingsvloot vertrok. Zwaardere vlooteenheden kwamen uit noordelijker havens.

de loop van de dag aan land worden gebracht. De verliezen: ongeveer vijftienghonderd gesneuvelden, gewonden en vermisten. Tussen Utah en Omaha vocht een betrekkelijk kleine groep Rangers een dappere, maar zinloze strijd. Met stormladders en touwen beklommen zij de loodrechte, dertig meter hoge klip Pointe du Hoc, terwijl twee torpedojagers hen deden met artillerievuur. De Amerikanen meenden dat boven op de klip een zware Duitse kustbatterij stond, die Omaha Beach kon bestrijken.

De Duitsers bestookten de Rangers van boven met handgranaten en machinepistolen en sneden de touwen door, maar de Amerikanen waren niet tegen te houden. Als vliegen klonnen ze tegen de rotswand omhoog. De top van de klip was door vliegtuigbommen en granaten veranderd in een maanlandschap vol kraters, waarin de Rangers dankbaar dekking zochten. De Duitsers trokken terug. Maar de verliezen van de Rangers waren zwaar geweest: van de tweehonderd vijftienghonderd man waren er aan het eind van de dag nog slechts negentig in staat de strijd voort te zetten. En het was allemaal voor niets geweest. Want op de Pointe du Hoc stonden geen kanonnen. Ze waren nog niet gearriveerd.

DE LANDINGEN VAN DE BRITTEN
EN DE CANADEZEN

TERUG VAN DUINKERKEN

WOLF KIELICH

Popperfoto

Het Britse landingsfront strekte zich uit van Ouistreham tot Le Hamel, een ongeveer dertig kilometer brede strook, verdeeld in drie sectoren die de codenamen *Sword*, *Juno* en *Gold* droegen.

Bij Le Hamel werden de Britten op nagenoeg gelijke wijze ontvangen als de Amerikanen op *Omaha Beach*. Ook hier waren de Duitse fortificaties intact gebleven. De vliegtuigbommen waren ver naast de doelen gevallen en het bombardement van de vloot had weinig resultaat gehad. De Britse landingsvaartuigen hadden weinig moeite om het strand te bereiken. Maar nauwelijks waren de troepen de vloedlijn gepasseerd of ze kwamen in een moordend kruisvuur terecht. Gelukkig konden de Britten be-

De Britten die op de rechterflank van 'Gold' aan land gingen, ontmoetten zo weinig tegenstand, dat ze bijna teleurgesteld waren. Ze konden het strand ongehinderd bereiken.

schikken over tanks, die onmiddellijk een fel duel aangingen met de Duitse versterkingen. Hadden zij deze steun niet gehad, dat zou zich op *Gold* een zelfde drama hebben afgespeeld als op *Omaha*. Toch bleef de situatie de hele ochtend uiterst hachelijk.

Het eerste bataljon van het *Hampshire Regiment* kwam even voor half acht aan land en had acht uur nodig om de Duitse batterijen en mitrailleurnesten in het dorp en op de duinen tot zwijgen te brengen. Het verloor deze dag, als

gevolg van de tegenstand van Duitse zijde, tweehonderd man.

Heel wat makkelijker hadden het de troepen die aan weerszijden van Le Hamel landden. Hun verliezen bleven ver beneden de verwachting. Op de linkerflank kon het eerste bataljon van het *Dorset Regiment* binnen veertig minuten van het strand oprukken naar het binnenland en de *Green Howards* slaagden erin snel vier kazematten onschadelijk te maken, waarna ze met twee tanks doorbraken, terwijl de vijand in paniek op de vlucht sloeg. Op de rechterflank van *Gold* boden de Duitsers zo weinig tegenstand, dat de mariniers die hier aan land kwamen, bijna teleurgesteld waren. 'Het was net als een oefening in Engeland.'

Juno was het strijdtoneel van de Canadezen en dit werd het bloedigste strand van het Britse front. Voor de kust liggen in dit gebied mescherpe klippen, die alleen bij eb boven water uitsteken. Ook hier waren de Duitse stellingen grotendeels ongedeerd gebleven. Vele huizen in Courseulles, Bernières-sur-Mer en St.-Aubin-sur-Mer waren door de verdedigers veranderd in vestingen. De amfibietanks kwamen te laat van land om de eerste infanteriegolven te kunnen steunen. En de opruimingsploegen van de genie hadden te weinig tijd om vóór de vloed de obstakels te verwijderen. Een marineofficier vertelt wat er met zijn flottielje van vijf landingsvaartuigen gebeurde:

'Ongeveer driekwart van de troepen in L.C.A.

gedebarreerd uit de L.C.A. 1151. Ik beval de bemanningen van de gezonken vaartuigen aan boord van de L.C.A. 1151 te gaan. Er was nu een geul vrijgemaakt tussen de obstakels door, maar nauwelijks hadden wij de terugreis aangevaard of we moesten uitwijken voor een landingsboot met tanks. Een obstakel scheurde de bodem van L.C.A. 1151 open. De bemanningen werden opgepikt door een L.C.T. en bereikten uiteindelijk, zij het ten koste van menig mensenleven, veilig het schip.'

Dit was voor de kust van *Juno* heel gewoon. De meeste landingsvaartuigen slaagden erin hun troepen met weinig verliezen op het strand te zetten, maar werden vroeg of laat toch het slachtoffer van de obstakels die door de snel op-

van vijanden gezuiverd, maar even buiten het dorp werd de verdere opmars door Duitse mitrailleurs en anti-tankgeschut nog twee uur tegengehouden. In de straten van Courseulles duurden de gevechten tot ver in de namiddag voort.

Op *Sword* landden de commando's, terwijl hun pijper langs de waterkant op en neer marcheerde en op zijn doedelzak Schotse volksliedjes blies. Toch was ook hier op sommige gedeelten de tegenstand fel, vooral bij Ouistreham en Lion-sur-Mer. Het 22e bataljon van het *East Yorkshire Regiment* verloor bij Ouistreham op *D-day* tweehonderd man. De commando's die hier later aan land kwamen, waren diep geschokt toen ze het strand bezaaid zagen met ge-

Ministry of Information

150 waren gedebarreerd, toen een explosie, die hetzij door een mijn, hetzij door een mortiergranaat werd veroorzaakt, een gat sloeg aan bakboord. Een soldaat werd gewond. De L.C.A. 1059 werd eveneens aan bakboordzijde zwaar beschadigd door een mijn van een der obstakels, nadat één derde van de troepen gedebarreerd was. Twee soldaten werden gedood. Een andere explosie sloeg een gat in L.C.A. 1137. Alle troepen konden heelhuids de boot verlaten. Nadat alle troepen uit L.C.A. 1138 waren gedebarreerd, werd de boot door een golf op een obstakel gezet; de daaropvolgende explosie scheurde de bodem van de boot open. De commanderende officier werd zwaar gewond. Alle troepen konden heelhuids worden

Deze opname, gemaakt op een van de voor de Britten gereserveerde invasiestranden, kreeg in de Amerikaanse pers het predikaat van 'War's Greatest Picture' (beste oorlogsfoto).

komende vloed verborgen werden. En nauwelijks waren de troepen de vloedlijn gepasseerd of ze kwamen binnen het schietveld van de Duitse mitrailleurs, kanonnen en mortieren. Eén compagnie werd tijdens de stormloop over het strand tot de helft gereduceerd. Het zand was weldra bezaaid met doden en gewonden, van wie er velen vermorzeld werden door de later arriverende tanks.

In alle dorpen langs de kust ontbrandden felle straatgevechten. Bernières was om half negen

sneuvelden en stervenden, die dicht bijeen lagen. Als de weinig ervaren Yorkshires zich onmiddellijk na de landing beter verspreid hadden, waren er waarschijnlijk aanmerkelijk minder slachtoffers gevallen. Hoe bloedig de gevechten onmiddellijk na de landingen ook waren, ze duurden in deze sector gelukkig niet lang. Velen, die na de eerste golf het strand bereikten, waren verbaasd dat zij zelf weinig tegenstand ondervonden. De eenheden die *Sword* moesten verdedigen, waren bereid zich vrij snel over te geven, want in de fortificaties bevonden zich veel Russische 'vrijwilligers', die allerminst bereid waren te sneuvelen voor Adolf Hitler.

De Britse opmars kon zich in de loop van de

dag over het grootste deel van het invasiefront snel en volgens de plannen ontwikkelen. Nog voor het middaguur was Hermanville veroverd, evenals Colleville, en waren de *East Yorks* bezig de Duitse stellingen ten zuiden van Ouistreham onschadelijk te maken. In de loop van de middag was het merendeel van de Britse eenheden reeds een flink eind opgerukt in de richting van Caen.

De Duitsers herstelden zich echter snel van hun eerste schok en geallieerde luchtverkenners meldde dat de 21e pantserdivisie optrok naar Caen. De geallieerde luchtmacht bleef de hele dag de oprukkende Duitse tanks en infanterie bestoken, maar kon niet verhinderen dat de Britten laat in de middag werden aangevallen

De Britse opmars kwam, nadat de dorpen Biéville en Beuville veroverd waren, bij het vallen van de avond tot staan op ongeveer vijf kilometer van Caen.

Dit was niet volgens het oorspronkelijke plan. De — waarschijnlijk wat al te ambitieuze — opzet was dat op *D-day* de steden Bayeux en Caen veroverd zouden worden, terwijl de linkerflank van het bruggehoofd versterkt moest worden door stellingen ten oosten van de Orne. Geen van deze doelen werd bereikt. De oorzaken waren duidelijk. Een onverwacht hoge vloed had het opruimen van de obstakels voor de stranden ernstig vertraagd. Sterke weerstand van de Duitsers in verscheidene dorpen hield de opmars vele uren tegen, hetgeen weer

zijn geweest deze steden met al hun materieel voor het invallen van de duisternis te bereiken én te veroveren. Immers, de soldaten hadden, sinds zij Engeland vierentwintig uur geleden verlieten, nauwelijks enige rust gehad. Zij waren in een miserabele conditie aan land gekomen. Zij hadden de hele dag moeten vechten met een zeer zware bepakking en moeten sjouwen met loodzware wapens. Wat zij op *D-day* presteerden was bijna bovenmenselijk. Het bruggehoofd strekte zich uit van Ouistreham tot Arromanches, dat tegen negen uur in de avond, na hevige gevechten, van Duitsers gezuiverd was en in de komende weken gebruikt zou worden als de voornaamste aanvoerhaven voor troepen en materieel. Een

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Fotoarchief Spaarnestad

door veertig snelle Duitse tanks. Vier werden er onmiddellijk met anti-tankwapens buiten gevecht gesteld, waarop de Duitsers zich terugtrokken in de bossen. De Britten zetten de achtervolging in en slaagden erin nog enige tanks onschadelijk te maken. De tegenstander trok nog verder terug, nadat hij in totaal dertien tanks had verloren. Ook de geallieerde luchtmacht behaalde grote successen, en toen de avond viel waren er van de honderd vierentwintig Duitse tanks, waarmee men de Britten in zee had willen terugdrijven, nog slechts zeventig over. Dit althans volgens een later afgelegde verklaring van de Duitsers zelf. De Britten gaven aanvankelijk een veel bescheidener aantal op.

Boven: Britse eenheden tussen de ruïnes van het dorpje Hermanville, in de sector 'Sword'.

Linksboven: de eerste Duitse krijgsgevangenen.

grote opstoppen op de stranden veroorzaakte, waardoor een vlotte doorstroming van zware wapens naar de voorste linies belemmerd werd. Door dit alles kreeg de 21e Duitse pantserdivisie voldoende tijd op te rukken tot voorbij Caen en — zij het ook ten koste van zware verliezen — de Britten tegen te houden tot het donker werd. Caen ligt ongeveer twaalf kilometer van de kust, Bayeux tien. Zelfs als de tegenstand veel zwakker was geweest, zou het voor de vermoeide troepen nog niet eenvoudig

enorme troepenmacht was op deze dag in Normandië aan land gezet: 75.215 Britten, 57.500 Amerikanen. Daarbij moeten dan nog gerekend worden 23.000 man luchtlandings-troepen. Meer dan 165.000 geallieerde soldaten waren begonnen met de bevrijding van West-Europa. Van hen werden er op *D-day* naar schatting tien- tot twaalfduizend gedood, gewond of vermist. Hoe hoog deze prijs ook was, hij had nog veel en veel hoger kunnen zijn als Hitlers *Luftwaffe* in staat was geweest in te grijpen.

De stranden, die vooral in de ochtenduren volgepakt waren met mensen en materieel, waren uiterst kwetsbaar voor aanvallen uit de lucht. Vele Britten herinnerden zich nog de dagen van

Camera Press

Duinkerken, toen het verkeer in omgekeerde richting was gegaan en Goering zijn uiterste best had gedaan de driehonderdduizend Britse en Franse soldaten op het strand en in de duinen en de honderden schepen, die heen en weer voeren tussen de Engelse en Franse kust, met luchtaanvallen volledig te vernietigen. Nu lag er een veel grotere vloot voor de Normandische kust en een veel grotere legermacht zou in de komende dagen op de stranden aan land worden gezet. Maar van de *Luftwaffe* was geen spoor te bekennen. De geweldige overmacht van de geallieerde luchtmacht hield de weinige jagers en bommenwerpers waarover de Führer in dit frontgebied nog kon beschikken, op een veilige afstand. De enige Duitse luchtaanval,

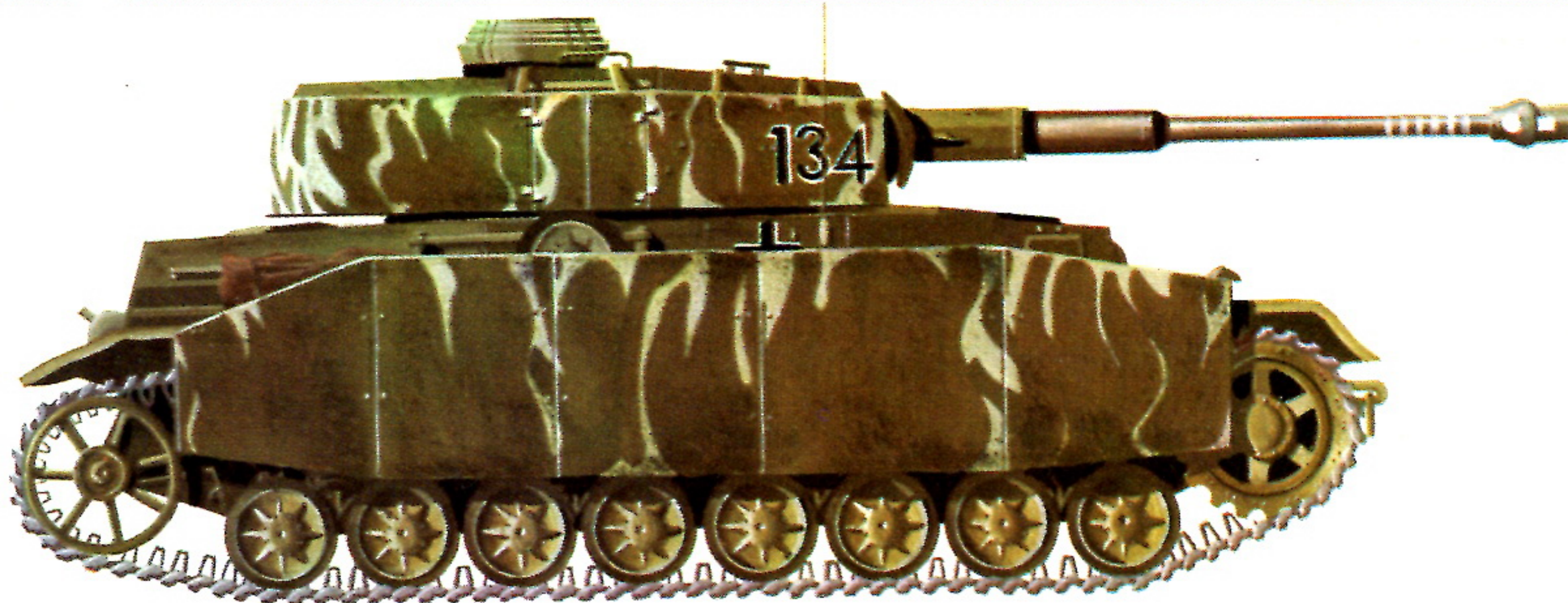
Engelse infanteristen stormen voorbij een brandende Normandische boerderij achter een terugtrekkende Duitse eenheid aan.

die op *D-day* plaatsvond, werd door twee Focke Wulf 190-jagers uitgevoerd op *Sword Beach*. Het was een bravourstaaltje dat volslagen zinloos was. De jagers raasden met ratelende mitrailleurs op minder dan vijf meter hoogte over het strand en verdwenen even later voorgoed in de wolken. De enige slachtoffers die zij met zekerheid maakten, waren zes Duitse krijgsgevangenen. Deze probeerden gebruik te maken van de verbazing van hun omhoogkijkende bewakers en zetten het op een lopen. Ze werden prompt neergeschoten.

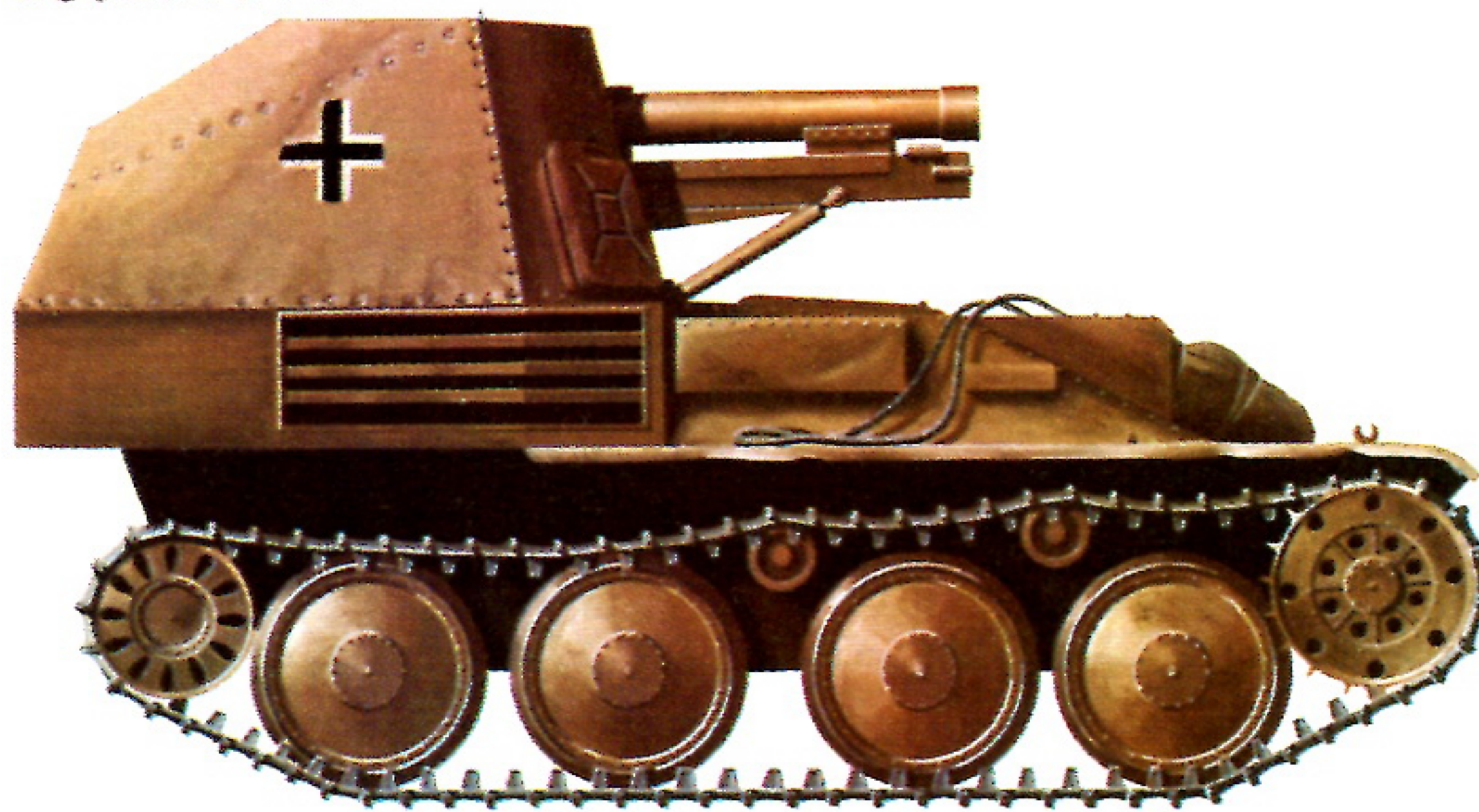
De grote geallieerde overmacht in de lucht blijkt ook uit de volgende cijfers. Afgezien van de luchtlandingsoperaties maakten de geallieerde luchtmacht op *D-day* niet minder dan 10.585 vluchten; tijdens deze reusachtige luchtoperaties ging geen enkel geallieerd vliegtuig verloren door interventie van Goerings *Luftwaffe*.

In het donker nestelden de dodelijk vermoeide troepen zich in haastig en provisorisch ingerichte stellingen. De nacht gaf de Duitsers de dekking die hun luchtmacht niet kon geven. De geallieerde linies waren ondiep. Een tegenaanval van 's nachts aangevoerde Duitse versterkingen zou alsnog de kansen kunnen doen keren.

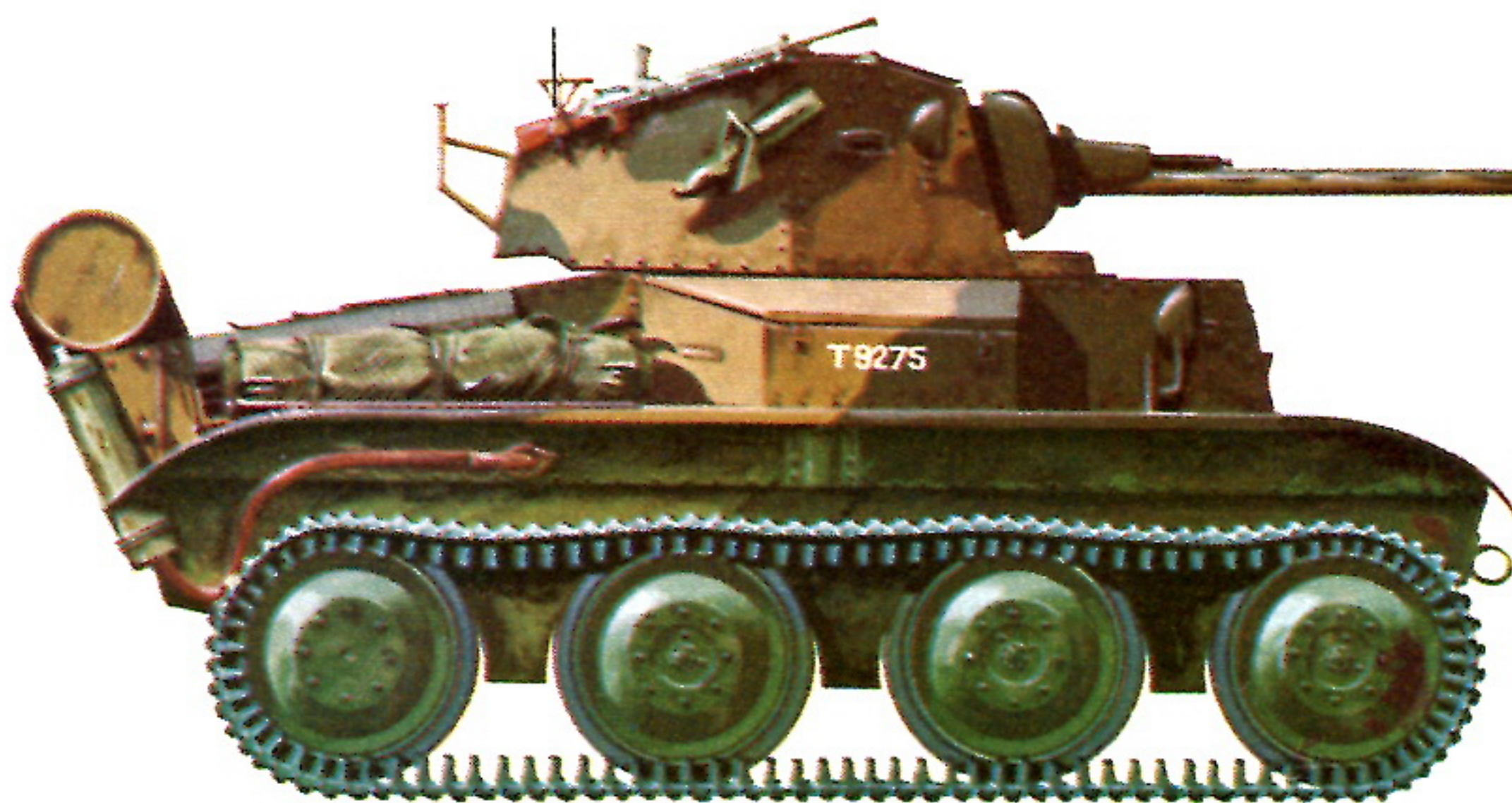
Na de landing in Normandië kwamen in het noordwesten van Europa voor het eerst sinds 1940 weer grote aantallen tanks in actie. Een oude bekende was de Duitse 'Panzerkampfwagen' Pz IV, die na 1942 ietwat gemoderniseerd was om opgewassen te zijn tegen de steeds betere geallieerde typen. In de versie 'H' kreeg de Pz IV een lang en krachtiger kanon van 7,5 cm en een extra-buitenbepantsering. Met deze uitrusting was de tank tot aan het einde van de oorlog een gevreesd tegenstander voor de Britse en Amerikaanse pantsereenheden.

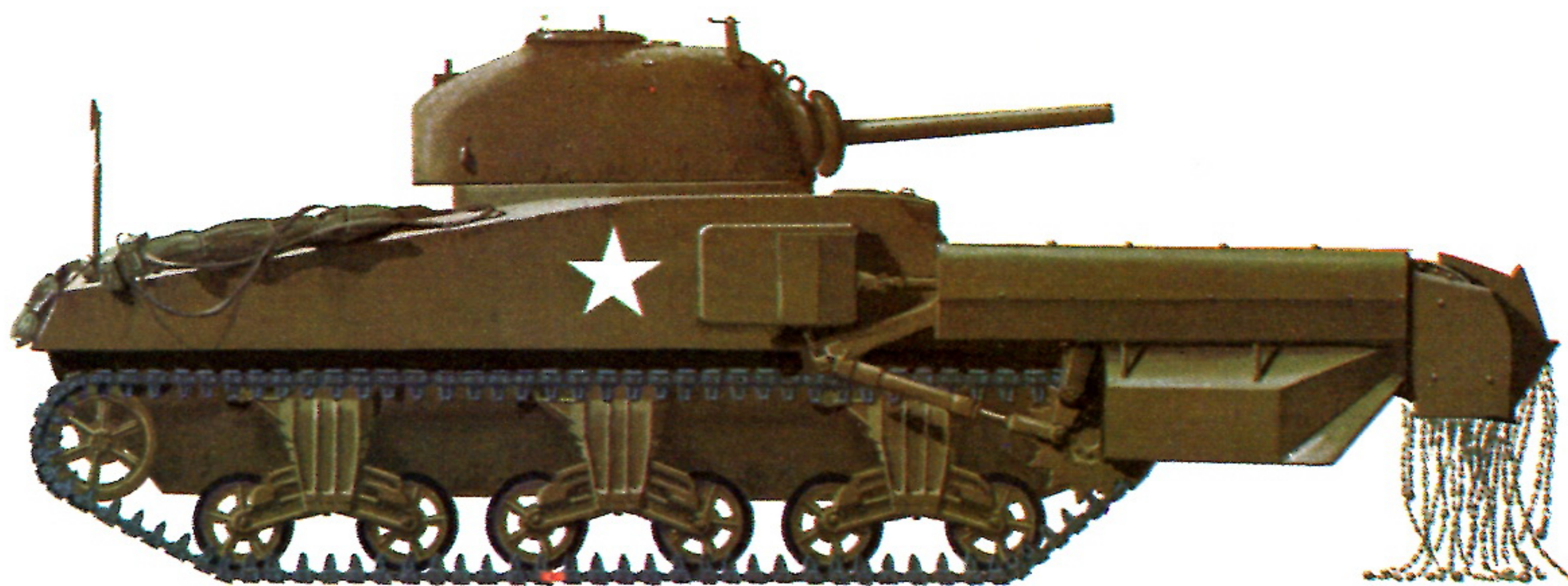
De Sd.Kfz. 138/1, de 'Bison', was een Duits stuk gemechaniseerd geschut dat in 1943 voor het eerst werd ingezet in Italië en later ook in Noordwest-Europa vocht. De 'Bison' bestond uit een zware infanteriehoutwiter met een kaliber van 15 cm, die gemonteerd was op het chassis van de Tsjechische 38 T-tank. De 'Bison' was de tegenhanger van de Amerikaanse M 8 'General Scott', die in 1942 voor het eerst verscheen in Noord-Afrika. Dit Duitse wapen bleef tot het einde van de oorlog in dienst en de gehele combinatie had een gewicht van 12 ton.

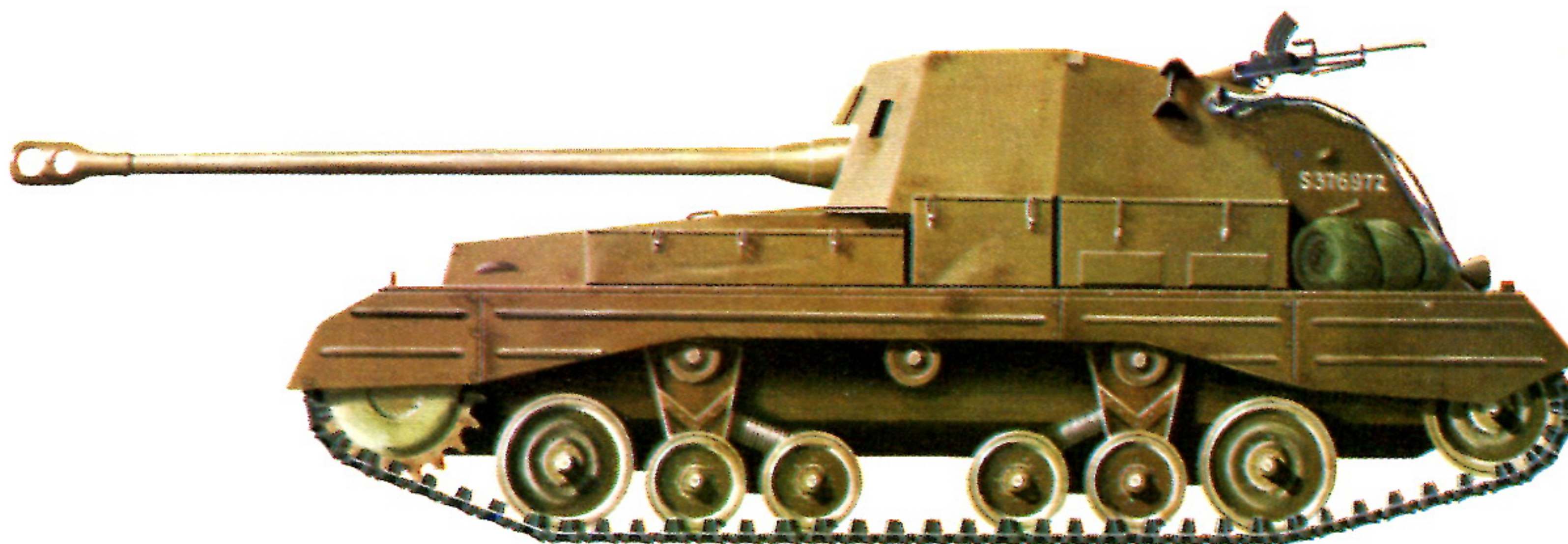
De Mark VII 'Tetrarch' woog slechts 7 ton en was de eerste tank die per zweefvliegtuig kon worden vervoerd. Het prototype van deze Britse lichte tank kwam al voor de oorlog gereed, maar de 'Tetrarch', die voor het eerst werd ingezet op Madagascari (tegen eenheden van Vichy-Frankrijk), bleek ongeschikt voor de slagvelden in Noord-Afrika en Europa. Met 'D-day' werd een aantal 'Tetrarchs' met Hamilcar-zweefvliegtuigen naar Normandië gebracht. Daarna zijn ze, op een incidenteel geval na (maart 1945, overtocht van de Rijn) nooit meer aan het front geweest.

De eerste exemplaren van de Sherman 'Crab' waren al gebruikt in Noord-Afrika, maar op grote schaal werd dit speciale voertuig pas gebruikt tijdens de acties in Normandië en, later, bij de verovering van Walcheren en de gevechten in de Peel. De Britse 'Crab' werd gebouwd voor het banen van veilige wegen door mijnenvelden en was daartoe uitgerust met zogenaamde 'flails' (dorsvlegels): roterende trommels waaraan kettingen waren bevestigd die aan het uiteinde een zware bal droegen. De kettingen sloegen vóór de 'Crab' met grote kracht tegen de grond.

De 'Archer' was de eerste bruikbare Britse tankjager (een eerder model, de 'Bishop', was niet zo'n succes). De 'Archer' verscheen in 1944 voor het eerst aan het front en voldeed daar redelijk goed, al had hij tegenover tanks een aantal onvermijdelijke tekortkomingen, onder andere het ontbreken van een draaibare toren. De 'Archer', die was opgebouwd uit een kanon met een kaliber van 17 pounds en het chassis van een 'Valentine', woog 16 ton en had een bemanning van vier man. De bewapening bestond verder uit een machinegeweer.

DE DUITSE TEGENACTIES
OP 6 JUNI 1944

ROMMEL IN FRANKRIJK

DR. LOTHAR GRUCHMANN

Veldmaarschalk Rommel, opperbevelhebber van *Heeresgruppe B* (7e en 15e leger), die de Noordfranse kust moest verdedigen, was op het moment van de invasie op weg naar de Obersalzberg om bij Hitler de verplaatsing naar de kust te bepleiten van de pantserdivisies die als OKW-reserve gestationeerd waren in het Franse achterland. Als Rommels eisen ingewilligd waren geweest, dan hadden drie pantserdivisies plus een luchtdoelartilleriekorps met zware vuurkracht precies achter het geallieerde landingsgebied gestaan.

Toen 's morgens vanaf 1.15 uur in de commandopost van *Heeresgruppe B* te La Roche-Guyon meldingen van het 7e leger binnenstroonden over geallieerde luchtlandingen in het zuid-

MEEUWEN MISSCHIEN

Om 1.50 uur rinkelen in Parijs de telefoons. Admiraal Hoffmann, de chef-staf, rent de kaartkamer binnen. De berichten van de radio-meetposten zijn gelijklopend: 'Zeer veel zigzaglijnen op de Braunse buizen.'

Eerst menen de technici met storingen te maken te hebben. Zoveel schepen zijn er toch immers niet? Maar dan is er geen twijfel meer: een onafzienbare vloot moet in aantocht zijn.

'Dat kan alleen maar de invasievloot zijn', con-

cludeert Hoffmann. 'Voortmaken dus. Een bericht naar de opperbevelhebber in het westen. Bericht naar het hoofdkwartier van Hitler: De invasie is begonnen'

Maar zowel in Parijs als in Rastenburg staat men er sceptisch tegenover. 'Bij dat weer? Kunnen hun technici zich niet vergissen?' De chef-staf van de opperbevelhebber in het westen vraagt zelfs: 'Heeft u misschien meeuwen gepeild?'

(Uit: 'Sie kommen', door Paul Carell — Hamburg 1960)

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Boven: slachtoffers van de tegenacties die de Duitsers in de loop van 'D-day' ondernamen.

Rechtsboven: Britse parachutisten die reeds kort na hun landing werden gevangengenomen.

Links: Rommel bespreekt na zijn terugkeer aan het eind van de middag de militaire situatie.

oostelijke gedeelte van het schiereiland Cotentin en bij Caen (beide in het gebied van het 84e legerkorps onder generaal Marcks) dachten Rommels stafchef, luitenant-generaal Speidel, en de *Oberbefehlshaber West*, veldmaarschalk Von Rundstedt, aanvankelijk aan een geallieerde afleidingsmanoeuvre. Ze rekenden erop

dat de tegenstander zijn hoofdaanval zou richten op het gebied van het 15e leger, dat de kust tussen Seine en Schelde bewaakte. Daarom luidde Speidels eerste bevel dat twee van de op Cotentin gelegerde divisies (de 91e en de 709e) met hun mobiele reserves moesten optreden tegen de parachutisten en dat de 21e pantserdivisie, die ten zuiden van Caen lag, haar *Bereitstellungsraum* moest betrekken om ook hier de uit de lucht gelande tegenstander te kunnen aanvallen.

Maar toen meldingen van nog meer luchtlandingen de gedachte aan alleen maar een geallieerde afleidingsmanoeuvre onwaarschijnlijk maakten en er, integendeel, aanwijzingen kwamen dat er van zee uit geallieerde versterkingen

waren te verwachten, achtte men het raadzaam de twee in de buurt van Chartres en Evreux gelegerde pantserdivisies van de OKW-reserve naar het gevechtsterrein te dirigeren. Speidel zorgde ervoor dat de *Oberbefehlshaber West* omstreeks 3 uur (dat wil zeggen: meer dan twee uur voor de geallieerde landingen op de kust) de 12e SS-pantserdivisie bevel gaf op te rukken naar Caen en dat hij tevens voorbereidingen trof voor de verplaatsing van de *Panzer-Lehrdivision* (pantseropleidingsdivisie). Toen deze maatregelen echter gemeld werden aan het OKW, verbood dit de inzet van de twee divisies, tot Hitler er uitdrukkelijk bevel toe zou geven. De 12e SS-pantserdivisie moest daardoor bij Lisieux weer stoppen; de *Panzer-Lehrdivision*

bleef waar ze was. Twee pantserdivisies bleven zodoende werkloos staan, terwijl ze vanwege het zware wolkendek ongehinderd door de geallieerde luchtmacht hadden kunnen oprukken. Na 6 uur bracht Speidel veldmaarschalk Rommel telefonisch op de hoogte van de toestand en de getroffen maatregelen. Rommel wees op de noodzakelijke tegenaanval van de 21e pantserdivisie, brak vervolgens zijn reis naar Hitler af, maar kon eerst tegen het einde van de middag bij de *Heeresgruppe* zijn. Toen Hitler na zijn *Lagebesprechung* om 15 uur eindelijk het bevel gaf de twee reservepantserdivisies in te zetten, was de lucht inmiddels opgeklaard en beheersten de geallieerde vliegtuigen het luchtruim. De opmars van de divisies moest verschoven worden naar de avond; ze konden dus niet meer worden ingezet op de eerste, beslissende dag. De enige pantserreserve die op 6 juni aan de strijd kon deelnemen, was de bij *Heeresgruppe B* ingedeelde 21e pantserdivisie, die in de ochtend oprukte tegen de Engelse parachutisten ten oosten van de Orne. Op bevel van generaal Marcks werd ze echter teruggenomen en ten koste van veel verliezen (door luchtaanvallen) via de enige nog bruikbare weg over de westelijke oever van de Orne geloodst om door een tegenaanval de bedreiging af te wenden van het belangrijke verkeersknooppunt Caen. De pantserdivisie die pas om 15 uur daadwerkelijk kon ingrijpen, brak na heftige tegenstand door tot aan de kust en maakte daar contact met in hun steunpunten geïsoleerde delen van de 716e divisie. Toen de Engelsen echter op beide oevers van de Orne achter de Duitse pantsereenheden nog meer luchtlandingstroepen neerlieten, werd de aanval afgebroken om de verbindingen met de achterhoede weer te herstellen.

De aan de kust gelegeerde Duitse divisies, die tot taak hadden de tegenstander op te houden tot de komst van de eigen pantserstroepen, hadden met hun beperkte mobiele reserves nauwelijks de mogelijkheid offensief op te treden tegen de gelande strijdkrachten. Bovendien bleef de situatie in hun gebied voorlopig zeer verward. Van de gebeurtenissen aan de oostkust van Cotentin (*Utah Beach*), waar de Amerikanen na een doeltreffend bombardement de kustverdediging van de 709e divisie hadden doorbroken, kreeg het 84e legerkorps pas laat bericht, doordat de verbindingen door vijandelijke acties ontwricht waren.

Al vroeg in de ochtend was een concentrische tegenaanval in de richting van Ste.-Mère-Eglise bevolen om de daar gelande luchtlandingsstroepen aan te vallen. Snelle eenheden ter sterkte van een regiment van de 709e en de 91e divisie en het als korpsreserve ingezette 6e parachutistenregiment moesten respectievelijk oprukken vanuit het noorden (over Montebourg), het westen en het zuiden (over Carentan). De aanval werd echter ernstig vertraagd, omdat de bevelen zo moeilijk doorkwamen, en vorderde in de loop van de dag slechts langzaam in het onoverzichtelijke land met zijn hagen en heggetjes en de daarin verspreide tegenstander. De aanval moest de volgende dag worden voortgezet, maar de eenheden, die nu versterkt waren met een regiment van de 243e divisie van de westkust van het schiereiland, stootten meteen al op Amerikaanse strijdkrachten.

Na de berichten die van het ochtendgloren af binnenkwamen van het landingsfront bij Vier-

ville-St. Laurent (*Omaha Beach*), kon de Duitse leiding wel aannemen dat de landing hier aan de kuststrook was tegengehouden. In deze sector waren de Amerikanen onverwachts gestoten op de 352e divisie, die aan de aandacht van de inlichtingendienst was ontsnapt. Omdat hier de meeste kustverdedigingswerken, ondanks bombardementen vanuit de lucht en de zee, nog intact waren, lagen de Amerikaanse aanvalstroepen als vastgenageld aan het strand en leden ze aanzienlijke verliezen.

De mobiele reserve van het 84e legerkorps (het 915e regiment), die in de sector van de 352e divisie lag, werd daarom ter ondersteuning ingezet in het gebied van de 716e divisie, waar de Britten al in de eerste uren diep gepenetreerd waren. Het regiment moest een tegenaanval inzetten ten oosten van Bayeux, waar de tegenstander de weg naar die stad had opengebroken door het ineensinken van een bataljon Russische vrijwilligers dat aan de kust was ingezet. Maar omdat het 915e regiment al om 4 uur de andere kant, richting Carentan, was opgestuurd om daar abusievelijk gemelde luchtlandingen te bestrijden en verscheidene uren onbereikbaar bleef, kon het pas in de late namiddag tot de aanval overgaan. Het werd toen door de inmiddels gegroeide geallieerde overmacht zo goed als vernietigd. Al tijdens de mars terug naar Bayeux had het regiment een van zijn bataljons moeten laten afbuigen naar het front van de 352e divisie, waar de Amerikanen na een vernietigend vuur van hun scheepsgeschut nu eveneens hun dode punt hadden overwonnen en verder landinwaarts waren gedrongen. Door het onophoudelijke bombardement uit zee en uit de lucht had de 352e divisie intussen zulke zware verliezen geleden, dat ze dringend versterking moest krijgen. Een brigade wielrijders, die bij Coutances als korpsreserve stond, werd naar het bedreigde gebied gedirigeerd, maar kon daar niet zijn voor de morgen van de 7e juni. De opperbevelhebber van het 7e leger, *Generaloberst* Dollmann, nam nog op 6 juni maatregelen om het zwaartepunt van zijn krachten te verleggen naar Normandië: in Bretagne werden de mobiele gevechtsgroepen van de 275e en 265e divisie gereedgehouden voor verplaatsing. Het aantrekken van nog een gevechtsgroep van de 266e divisie, zoals Dollmann had voorgesteld, alsmede van de gehele 77e divisie uit Bretagne, achtte Rommel voorbarig, omdat hij ook rekening hield met luchtlandingen in Bretagne.

De Duitse luchtmacht, die op 6 juni 319 toestellen in de lucht had (de geallieerden maakten, de landingsvluchten niet meegerekend, die dag ruim 10.500 vluchten), kon de eigen troepen vrijwel geen hulp bieden, omdat ze, nog vóór ze hun doel bereikten, al in luchtgevechten gewikkeld waren met een superieure tegenstander. In de vroege ochtenduren alarmeerde de marine de *U-Bootgruppe West*, die in verschillende Atlantische havens gestationeerd was, riep ze het torpedobootjagersflottielje van Royan naar Brest en gaf ze bevel tot uitvaren aan de motor-torpedoboten die aan de Normandische kust lagen. Terwijl de MTB's uit Cherbourg wegens de zware zee onverrichterzake moesten terugkeren, stootten die uit Le Havre op superieure geallieerde zeestrijdkrachten. Ze brachten een Britse torpedobootjager tot zinken en keerden naar Le Havre terug, toen ze hun torpedo's hadden afgevuurd.

1. LSH(L) — 'Landing Ship Headquarters' (Large). Verbouwde koopvaardischepen met aan boord een grote hoeveelheid apparatuur voor communicatiedoeleinden. Van deze schepen af werden de landingsacties gecoördineerd.

2. LST — 'Landing Ship Tank.' Deze Amerikaanse landingsvaartuigen vervoerden achttien 30-tons tanks, een tanklandingsvaartuig of 27 vrachtwagens, 8 jeeps en 177 soldaten.

3. LCT(R) — 'Landing Craft Tank (Rocket).' Dit verbouwde tanklandingsvaartuig was bewapend met twee 20 mm-luchtdoelkanons en een lanceerinstallatie voor 1080 raketten van 5 inch. gaf ondersteuningsvuur op het strand.

4. LCM(3) — 'Landing Craft Mechanised'. Voor het vervoer van gemechaniseerde uitrusting. Kon een 30-tons tank of 60 man vervoeren. De LCM bestond in acht varianten.

5. LCI(S) — 'Landing Craft Infantry' (Small). Brits landingsvaartuig van hout, bepantserd op de vitale delen. De 102 manschappen werden ontscheept via vier loopplanken.

6. LSM — 'Landing Ship Medium'. Geschikt voor het vervoer van drie 40-tons of vijf 30-tons tanks en 54 man troepen. Na 1944 ook veel gebruikt bij landingen in de Stille Oceaan.

7. LBV(L) — 'Landing Barge Vehicle' (Large). Britse landingsaak voor het vervoer tussen transportschepen en de wal van voertuigen en allerlei andere uitrustingsstukken.

8. LSI(M) — 'Landing Ship Infantry' (Medium). Verbouwde koopvaardischepen voor het vervoer van troepen die met behulp van eigen LCM's en LCA's aan land werden gebracht. Naar grootte 'Large', 'Medium' of 'Small'.

9. LSD — 'Landing Ship Dock'. Varende dokken met een eigen voortstuwing. Vervoerden grote aantallen kleine landingsvaartuigen die in het landingsgebied uit de achtersteven voeren; deden ook dienst voor het repareren van kleinere vaartuigen.

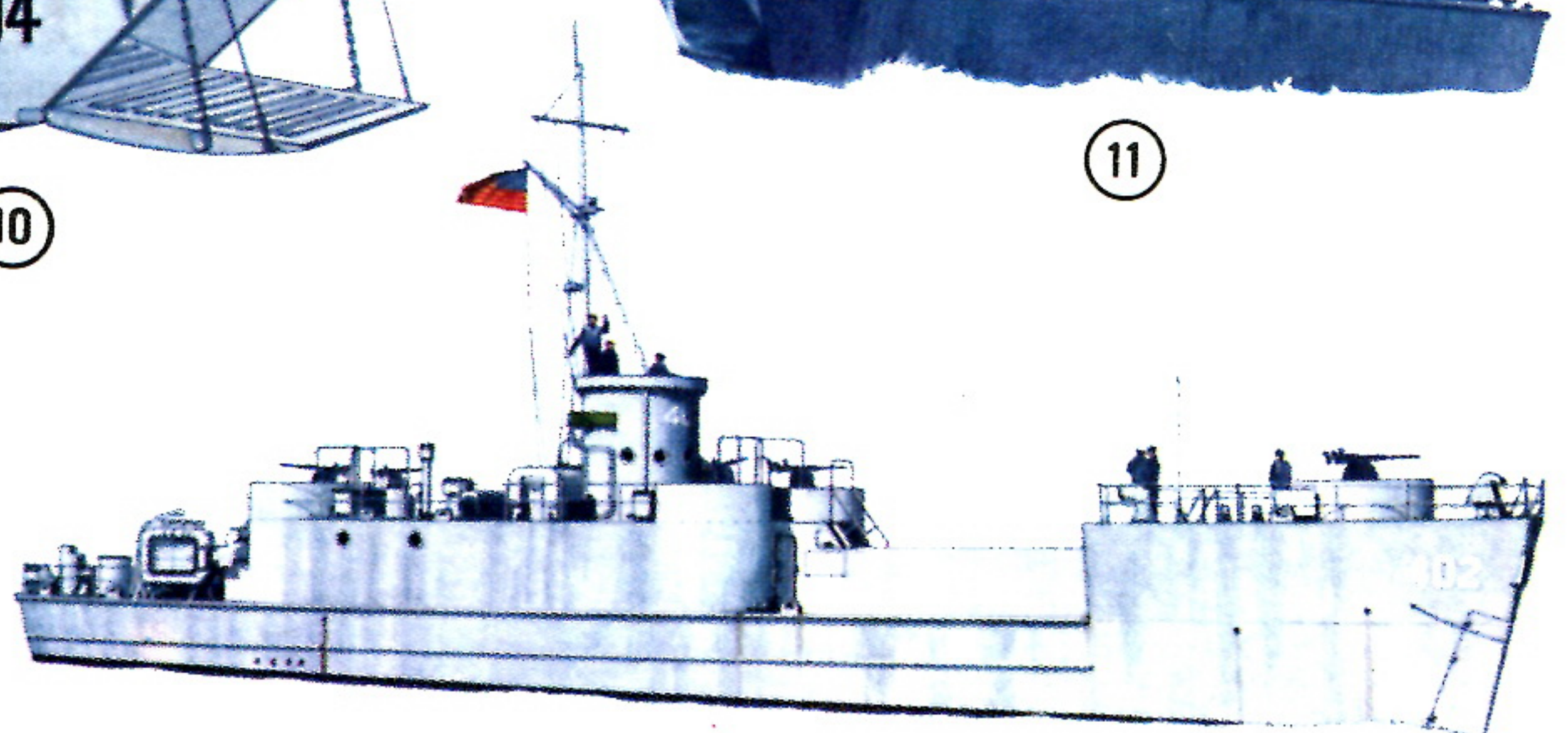
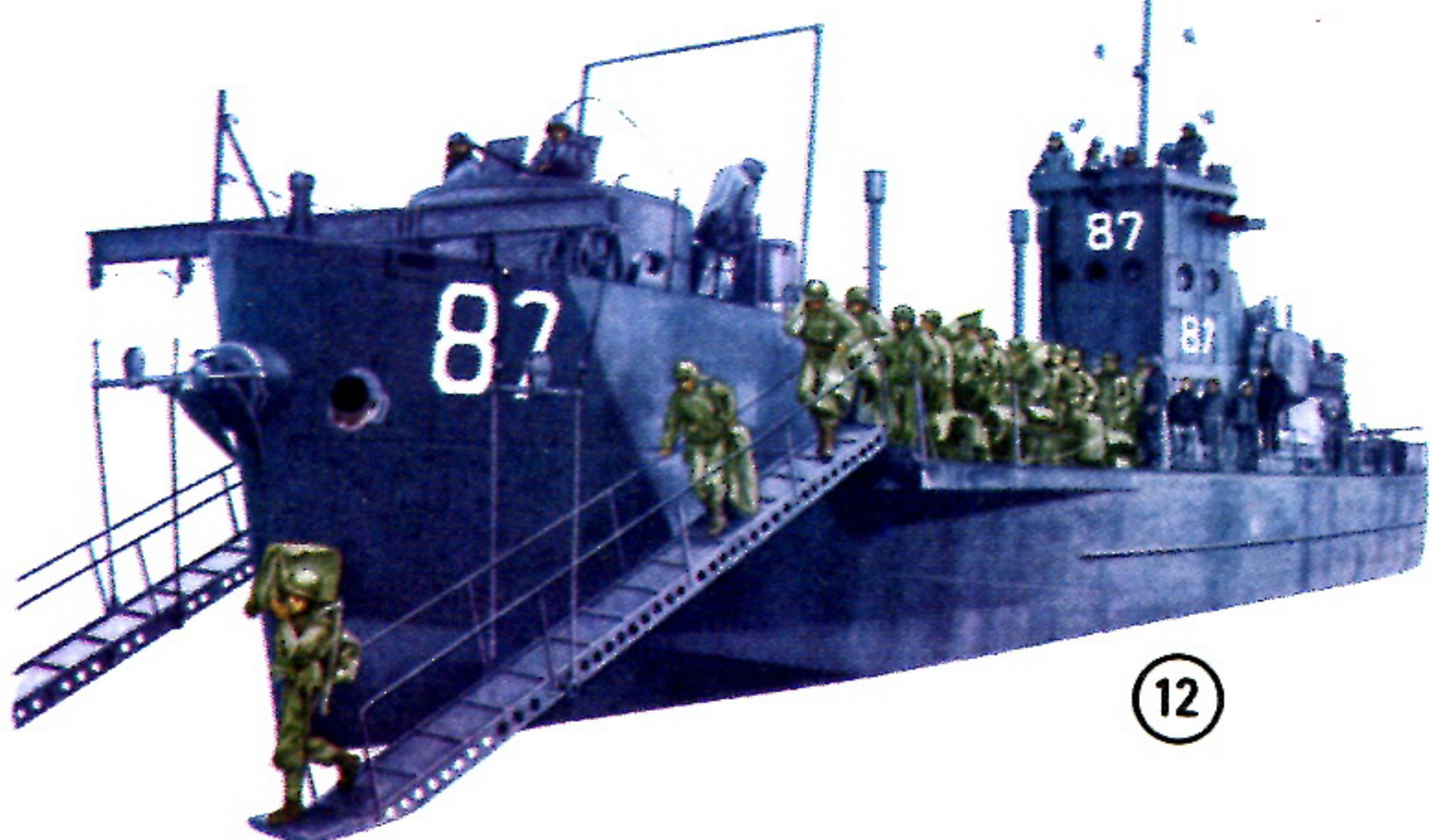
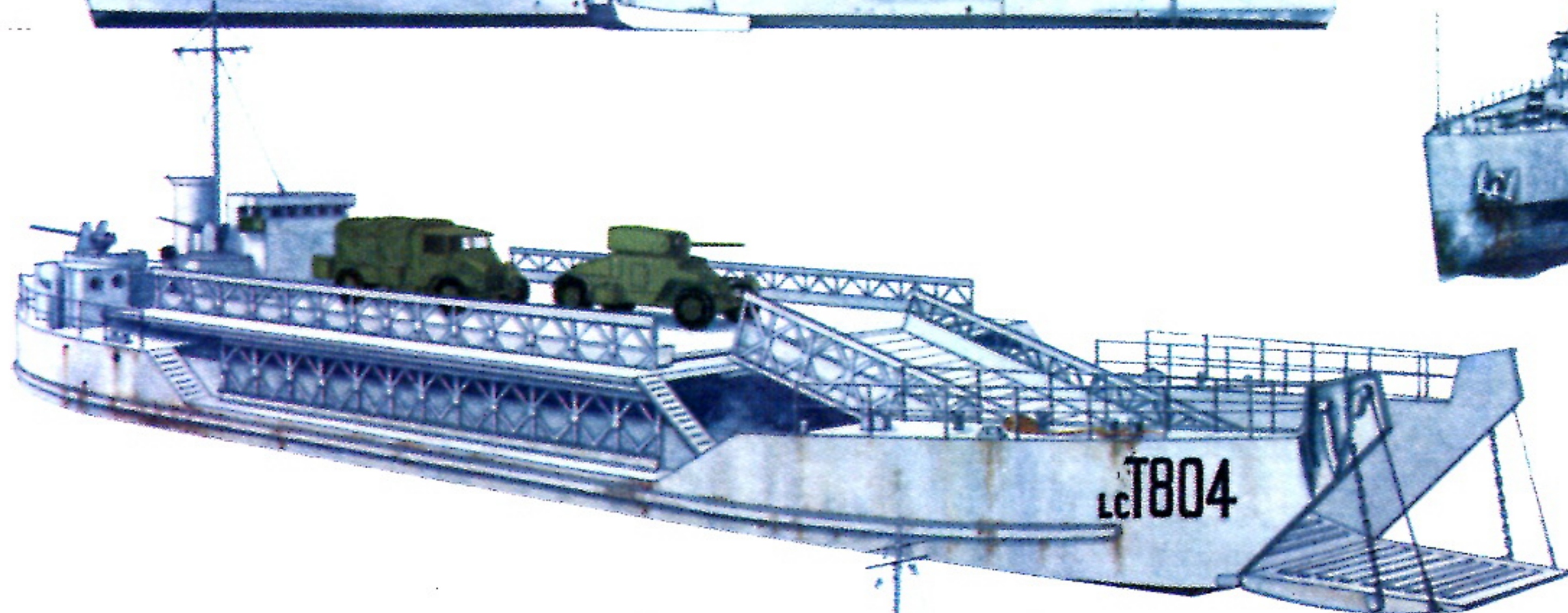
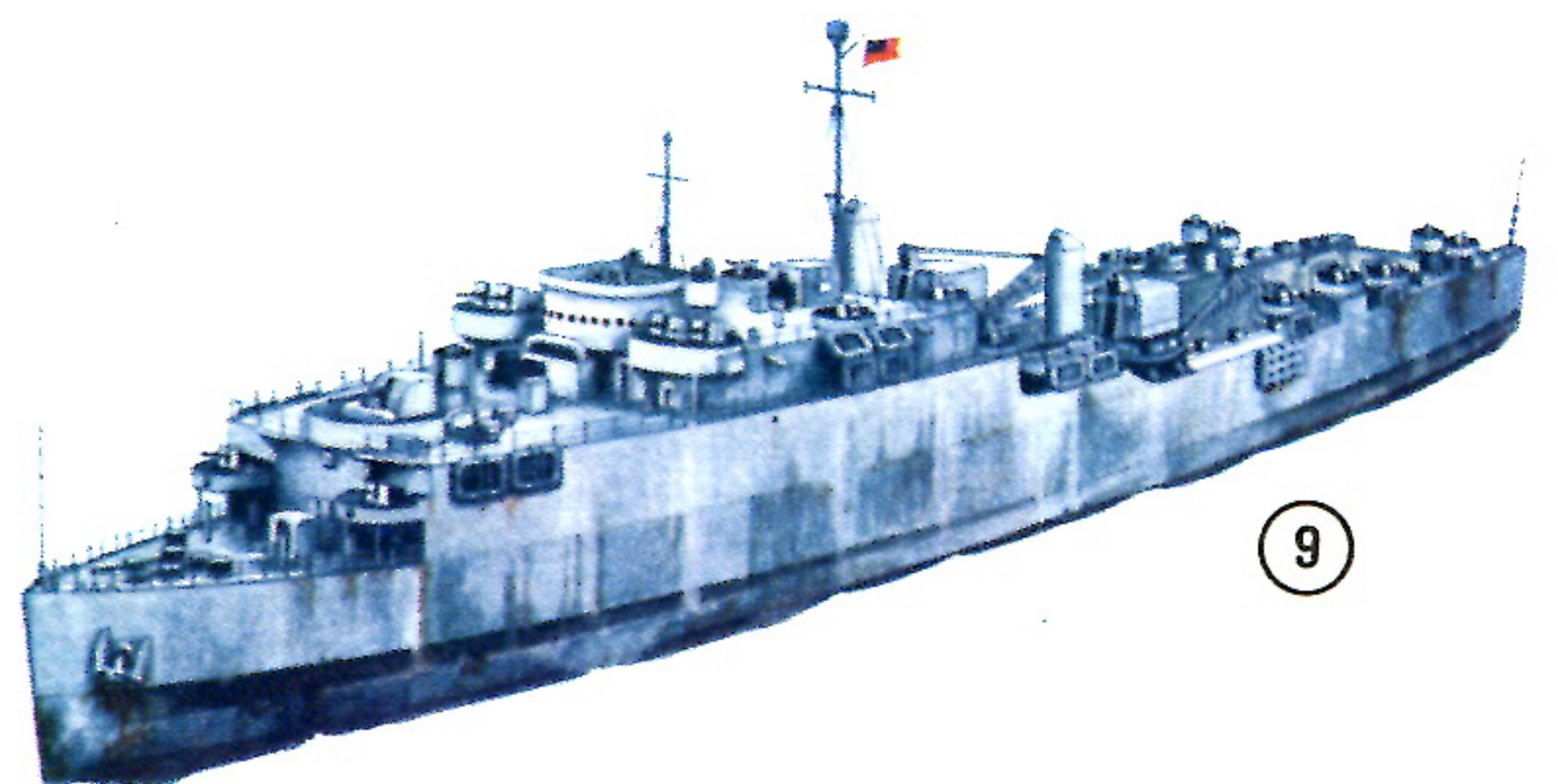
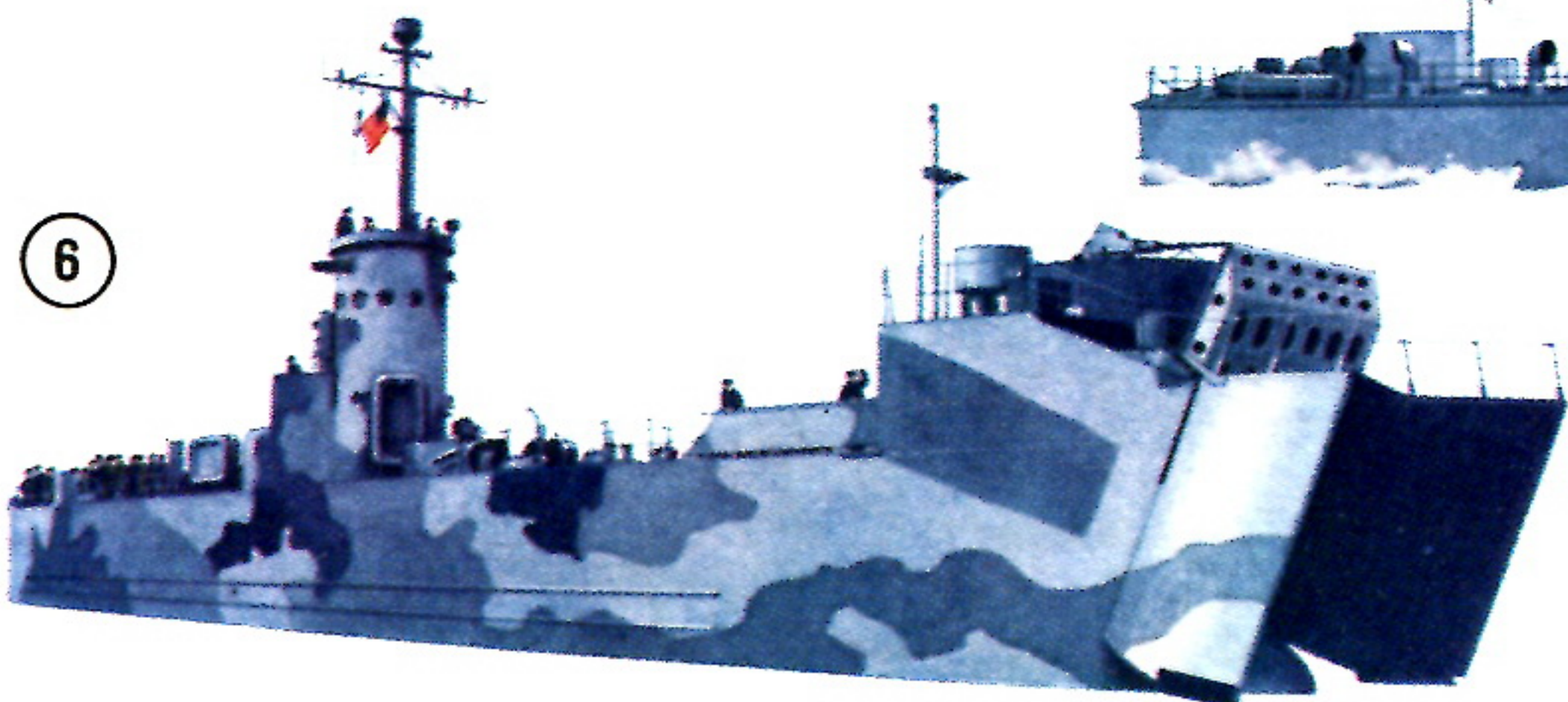
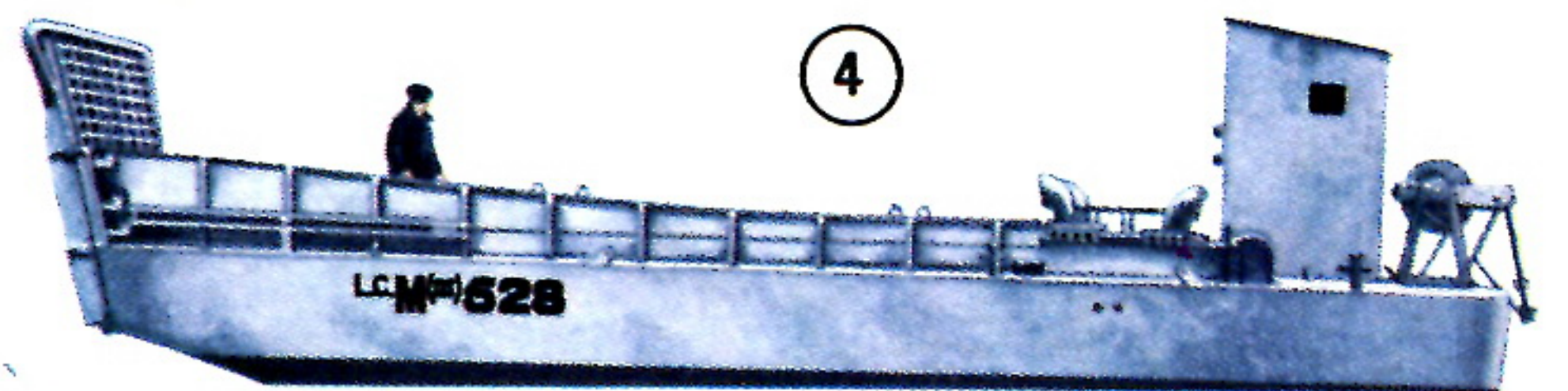
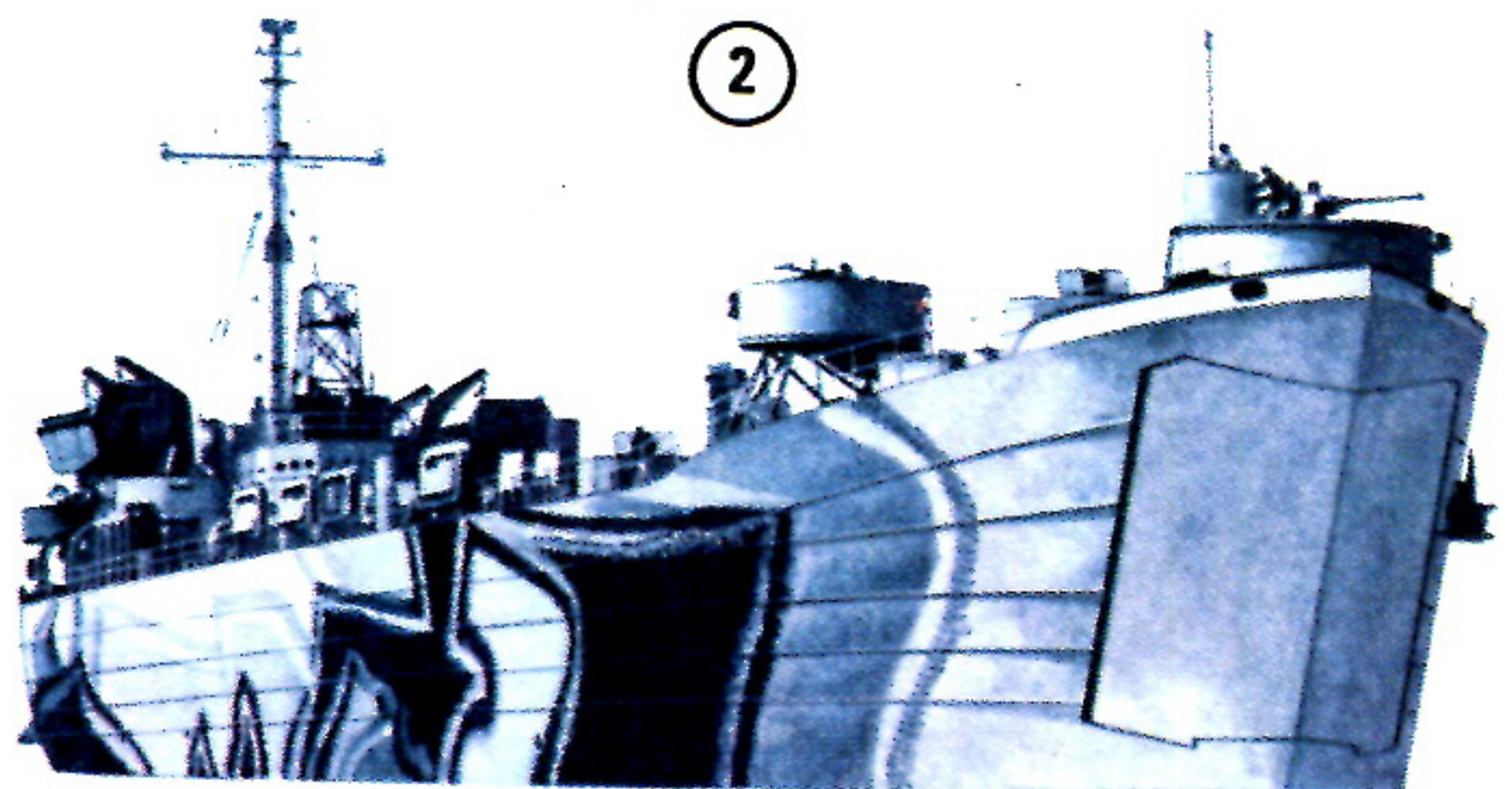
10. LCT(4) — 'Landing Craft Tank.' Brits landingsvaartuig voor het vervoer van tanks en (op de baileybrug) van lichte vrachten en gevechtswagens. Meerdere versies.

11. LCVP — 'Landing Craft Vehicle/Personnel'. Amerikaanse landingsboot voor voertuigen en manschappen. Het vaartuig kon een 3-tons vrachtwagen vervoeren of 36 man troepen. Ook gebruikt door de Britse marine.

12. LCI(L) — 'Landing Craft Infantry' (Large). Een van de succesvolste landingsvaartuigen. Waren uiterst zeewaardig en staken op eigen kracht de Atlantische Oceaan over. De LCI(L) kon 188 man troepen vervoeren.

13. LCI(L) — Gemoderniseerde versie van het vorige schip, nu met gesloten bovenbouw en boegdeuren in plaats van loopplanken.

ENIGE GEALLIEERDE LANDINGSVAARTUIGEN

REACTIES OP DE INVASIE IN BELGIË EN NEDERLAND

LEERT ENGELSCH THUIS SPREKEN

DRS. P. R. A. VAN IDDEKINGE

AAN HET BELGISCHE VOLK

LANDGENOOTEN,

Het door u zo lang verwachte uur is nakend. De inleidende krijgsverrichtingen voor de bevrijding van Europa zijn ingezet. Deze eerste aanval is de voorbode van uwe bevrijding.

Moeilijke dagen vol angstige verwachting liggen voor u. Dit is de tijd voor tucht en zelfbeheersching, waarvan gij in de vier laatste jaren zoo menig bewijs hebt geleverd.

Eerstens, bedwingt uw ongeduld; tweedens, laat u niet bedriegen door de valsche aanhitsingen van den vijand of handelt niet te vroegtijdig, want dat zou alleen vreeselijke tegenmaatregelen voor gevolg hebben.

De Geallieerden zijn u dankbaar voor den prachtigen weerstand door u aan de Duitsche verdrukking geboden en de Regeering is er van overtuigd dat gij al het mogelijke zult doen om bij te dragen tot de ontreddering der Duitsche oorlogsmachine. Het is van de kracht die gij bewaart voor het beslissende uur, dat de uitslag der militaire onderneming, die vandaag begon, grotendeels afhangt.

Zonder twijfel zoudt gij wenschen dat wij u vroegen van nu af aan al uwe krachten in te spannen. Maar de georganiseerde weerstand, waarvoor reeds bevelen werden gegeven, en de sabotage zijn nu van veel grooter nut.

Tot alle Patriotten zeg ik: Gehoorzaamt volledig de bevelen van het Geallieerde Opperbevel en van uwe Regeering, maar laat u niet misleiden door valsche onderrichtingen die de vijand zou kunnen uitstrooien. Hecht geen geloof aan geruchten die niet bevestigd zijn. De eenige wijze om de echtheid van een of ander nieuws na te gaan is zich er van te overtuigen dat het werd uitgezonden door de geallieerde radio-stations. Weest vooral op uwe hoede voor uitdagingsagenten.

Nog is de tijd voor den grootsten strijd niet gekomen. Als dit uur slaat zult gij verwittigd worden door het Geallieerde Opperbevel en uwe Regeering; dan zal u duidelijk worden gezegd wat van u verwacht wordt. Intusschentijd kunt gij uwe organisaties verstevigen, opdat hunne actie op het gegeven oogenblik het meest doeltreffend zou zijn.

In de laatste fase van dezen oorlog zullen lijden en ontbering misschien nog grooter worden. Daarom moeten alle Belgen, meer dan ooit, elkander helpen en al wat nog beschikbaar is moet gebruikt worden om de ellende der zwaarst getroffen te verzachten.

Onze ordewoorden zijn: moed, tucht, saamhorigheid, vertrouwen.

Hubert P. van den Broek
DE EERSTE MINISTER

MANNEN EN VROUWEN VAN NEDERLAND

Nu het groote oogenblik gekomen is, waarop de Geallieerde strijdkrachten tot den machtigen aanval zijn overgegaan van uit het Westen, heb ik enkele zeer ernstige woorden tot U te zeggen.

Ik verzoek U hiernaar met de grootst mogelijke aandacht te luisteren en mijn woorden, met inachtneming van alle noodzakelijke veiligheidsmaatregelen, door te geven aan de betrouwbare landgenooten die niet in de gelegenheid waren naar mij te luisteren.

Landgenooten. Nu de geallieerde mokerslag neerkomt op Hitler's Atlantik-wall gaat door ons allen een siddering van ontroering.

Onze mannen van Leger, Vloot, Luchtmacht en Koopvaardij hebben de taak te vervullen welke aan hen door den Militairen Opperbevelhebber is toebedeeld. In de harten van ons allen stijgt de dringende bede op tot den Almachtige om hulp en bijstand in dezen, voor ons zoo rechtvaardigen strijd.

In nauw overleg met den Geallieerden Opperbevelhebber geef ik U daarom de volgende orders, waaraan ik verwacht dat iedere Nederlander die van goede wille is, zich zal houden. Mijn orders richten zich niet tot die speciale verzetsgroepen die hun eigen orders hebben ontvangen en daaraan gevolg zullen geven. Ik richt

mijn instructies tot hen die niet lid zijn van die speciale verzetsgroepen.

1. Gij zult geen daden van gewelddadig, openlijk verzet plegen. Het zou den wreeden vijand slechts de gelegenheid bieden, represailles te nemen, veel en veel bloediger dan ooit te voren.

2. Zij die redeneeren, dat ze gaarne hun leven veil hebben en zich dus niet willen laten weerhouden van iederen vorm van directe hulpverlening, zij op het hart gebonden, dat de represailles zich zouden uitstrekken over vele en vele onschuldigen. Wij kennen den Duitscher.

En ik herhaal dus met klem: „Geen gewelddadig, openlijk verzet”.

3. Wat daarentegen wel geschieden moet is: „overal waar onzichtbaar en onherkenbaar passief verzet mogelijk is, moet dit onverbiddelijk worden geboden.

4. Daarnaast dient gij alles na te laten wat den vijand van eenig direct of indirect voordeel zou kunnen zijn.

5. Laat U niet in de war brengen door provocatie of misleiding door den vijand. Wij zullen U van hier de duidelijkste aanwijzingen geven.

6. Zoodra van U een krachtiger actie wordt verwacht, zal dit op een onmiskenbare wijze van hier uit worden duidelijk gemaakt.

Nederlanders, bidt met ons om de zege. Leve het Vaderland.

P. R. A. van Iddekinge

‘Heer, bevrijd ons van onze ‘beschermers’, maar wil ons tegen onze ‘bevrijders’ beschermen’ — het is een merkwaardig gebed, dat overigens wonderwel de stemming lijkt te typeren die in de lente van 1944 onder veel Belgen heerst. De ‘beschermers’, de Duitsers, treden steeds drierster op; hun bloedige represailles, als antwoord op de toegenomen activiteit van het gewapend verzet, vervullen de bevolking met afschuw en angst. En van de bevrijders lijkt voorshands ook weinig goeds te verwachten, sinds de ogenschijnlijk zinloze geallieerde bombardementen van april en mei het leven in grote delen van het land dreigen te ontwrichten. Industriesteden en centra van energievoorziening, vooral ook de spoorwegen,

Hierboven: zowel de Belgische als de Nederlandse premier richtten zich in een per radio en pamflet verspreide boodschap tot hun landgenoten, vooral met het doel spontane acties van de bevolking te voorkomen.

Rechterpagina boven: het telegram dat Mussert op 6 juni aan Adolf Hitler stuurde.

hebben ernstig te lijden gehad; op sommige plaatsen stagneren het openbaar vervoer en verscheidene publieke diensten. Zwaar getroffen zijn onder andere Leuven en uitgestrekte wijken van Brussel; het aantal burgerslachtoffers is schrikbarend hoog. Op zondag 21 mei is van de kansels in alle kerken een brief voor-

gelezen waarin de primaat van België, kardinaal Van Roey, protesteerde tegen deze gruwelijke wijze van oorlogvoeren en een hartstochtelijk beroep deed op de regeringen van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten (‘Ik weet niet of mijn appel hen zal bereiken ...’) enige compassie te tonen jegens de onschuldige burgerbevolking. Het aartsbisschoppelijk schrijven heeft vrij wat opschudding verwekt; enerzijds vertolkt het ongetwijfeld veler gevoelens, anderzijds wordt met lede ogen gezien hoe gretig de Duitse propaganda zich juist van dit onverdacht oprechte stuk heeft weten meester te maken.

Algemeen wordt wel begrepen dat de (inderdaad vaak niet al te nauwkeurige) luchtaanval-

len verband houden met een geallieerd invasieplan. De bevrijding lijkt nabij, maar het vooruitzicht van een eventuele landingsoperatie — en wat lag meer voor de hand dan dat deze zou worden uitgevoerd op een punt waar Het Kanaal het smalst is? — stemt menigeen bezorgd. Een invasie op de Kanaalkust zal immers vrijwel zeker strijd op Belgisch grondgebied betekenen en de herinnering aan de Eerste Wereldoorlog is nog vers genoeg om de gevolgen van militaire operaties in eigen land met een bang hart en vrees voor gewelddaden tegemoet te zien.

Als op 6 juni het nieuws van de geallieerde landing bekend wordt, registreert Paul Struye (katholiek politicus en steeds een tamelijk be-

TELEGRAM VAN DEN LEIDER AAN DEN FÜHRER

's-GRAVENHAGE, 6 Juni. — De Leider heeft aan den Führer het volgende telegram gezonden:

Führer,

Nu de invasie begonnen is, is het mij een behoefte, U mijn Führer, te zeggen, dat alle Nederlandsche nationaal-socialisten in trouw en lotsverbondenheid op leven en dood aan Uw zijde staan.

Het gaat om het zijn of niet zijn van Europa. Wij vormen een eenheid en aan de spits van deze eenheid staat U, mijn Führer. Zoo zien wij U als den Führer van geheel Europa en wij vertrouwen, dat God ons in dezen strijd bijstaat. Ons geloof en ons vertrouwen zijn onwrikbaar.

(w.g.) MUSSERT

FRANSE REACTIES OP D-DAY

6 juni 1944. Een stralende dag in Frankrijk. De Fransen kunnen van het zonnetje genieten, maar meer nog van de Duitse bekendmaking dat 'vijandelijke troepen' zijn geland in Normandië.

Generaal Dwight D. Eisenhower heeft zich 's morgens als opperbevelhebber van de geallieerde expeditielegers met een communiqué tot de Franse bevolking gericht. 'Ik ben er trots op zegt hij, 'wederom de dappere Franse soldaten onder mijn bevel te hebben. Schouder aan schouder strijdend met hun bondgenoten zullen zij hun rol in de bevrijding van hun vaderlandse bodem waardig vervullen.' Hij waarschuwt voor overhaaste acties: 'Een ontijdige opstand van alle Fransen zou u kunnen verhinderen uw vaderland later, als het kritieke ogenblik daar is, op de meest doeltreffende wijze te hulp te komen. Wees geduldig. Maak u gereed!' Daaraan voegt hij toe dat op hem als opperbevelhebber de plicht en de verantwoordelijkheid rust maatregelen te treffen die nodig zijn voor het voeren van de oorlog. Hij wil dat zijn bevelen 'vlug en bereidwillig worden uitgevoerd'. Eisenhower waarschuwt ook dat dit nog maar het begin is, zodat de Fransen nog meer verliezen en schade zullen lijden. 'Ik weet', vervolgt hij, 'dat ik op uw standvastigheid mag rekenen, nu niet minder dan in het verleden. De heldhaftige daden van de Fransen die de strijd tegen de nazi's en hun satellieten in Vichy hebben doorgezet, zijn voor ons allen een voorbeeld en een inspiratie geweest.'

Het is zover. De Fransen weten dat hun bondgenoten er aan komen. Waar precies de landingen zijn uitgevoerd en met hoevelen de geallieerden zijn gekomen, is de meeste Fransen onbekend, maar vaststaat voor hen dat het einde van de bezetting nu snel moet naderen. De overgrote meerderheid van de Fransen verheugt zich over de landing, of het nu de Fransen in Frankrijk zijn, in Londen, in Algiers of in de gevangenkampen in Duitsland. De kerken stromen vol mensen die spontaan komen bidden voor het welslagen van de zo lang verwachte operatie.

Slechts enkele Fransen vormen een uitzondering. Onder hen bevinden zich uiteraard degenen die openlijk partij hadden gekozen voor de Duitsers. Zij hopen op een mislukking van de landingen en zijn zelfs bereid te verklaren dat de mislukking al een feit is.

Een van de medestanders van de Duitsers is Hérold-Paquis, redacteur van Radio Parijs. Tegen beter weten in blijft hij volhouden dat de landingen zullen mislukken. Op 3 juli zou hij nog verklaren: 'Een landing op de Atlantische kust of via Het Kanaal kan niet anders dan eindigen in een verschrikkelijk bloedige nederlaag voor de vijand.' Bij de collaborateurs houden dergelijke berichten er de moed nog enigszins in, maar ze hebben geen uitwerking op het merendeel van de Franse bevolking.

Terug naar de zesde juni. Naar Bayeux, acht kilometer van de Normandische kust bij Arromanches. Daar brengt de prefect, P. Rochat, verslag van de gebeurtenissen uit aan zijn meerdere. Hij doet dat in bewoordingen die zijn verrassing over de invasie nauwelijks ver-

gereageerd. Verontwaardiging ontmoet vooral de tijding, enkele dagen later, dat ook Leopolds kinderen als ballingen door de Duitsers zijn weggevoerd. Optimisten bespeuren een zonzijde: Berlijn is kennelijk ongeruster over de militaire toestand dan men oppervlakkig zou vermoeden. De officiële Duitse verklaring, op 14 juni aan de pers verstrekt, als zou zorg om de veiligheid van het koninklijk gezin de voornaamste grond voor de genomen maatregelen zijn geweest, wordt met hoon begroet — en met een waardige weerlegging van deze leugen door kardinaal Van Roey, wiens kanselboodschap van 18 juni zijn prestigeverlies na de vorige reactie enigszins compenseert. De aartsbischop spoort de beminde gelovigen aan moed

bergen. Hij besluit zijn verslag toch maar met enkele tot niets verplichtende woorden: 'Het onderhavige bericht laat ik u brengen door een motorordonnans. Alle ambtenaren zijn op hun post gebleven. Het bestuur gaat gewoon door.' De bevolking van Bayeux beseft al vroeg in de morgen wat er aan de hand is: er vormen zich vanaf 5 uur in de morgen al rijen bij de bakkers, want wat er voorradig is, moet zo snel mogelijk worden bemachtigd; zekerheid dat de voedselvoorraad snel zal worden aangevuld, is er niet. Onderwijzers sturen later op de dag de kinderen naar het gemeentehuis om er vlaggetjes met de Franse driekleur te gaan halen: als de bevrijders in Bayeux komen, moeten de kinderen toch juichend aan de kant kunnen staan... In Vichy-Frankrijk wacht de bevolking af. Maarschalk Pétain is op 6 juni juist in Lyon op doorreis naar de industriestad Saint-Etienne. Laval had hem opgebeld met het advies zo spoedig mogelijk naar Vichy terug te keren, maar Pétain gaat toch naar Saint-Etienne. De bevolking van de stad juicht hem enthousiast toe, als hij daar aankomt. 'Dank zij u', zo zegt hij tot de verzamelde menigte, 'vertrek ik naar Vichy als een sterker man, zodat ik mijn taak beter kan vervullen.' Zijn woorden worden met een gloedvol gezongen Marseillaise beantwoord. Pas om 6 uur 's avonds horen de Fransen de stem van De Gaulle. In snorkende volzinnen zegt hij vanuit Londen dat de strijd om Frankrijk is begonnen en dat achter 'de zo dichte bewolking van ons bloed en van onze tranen de zon van onze *grandeur* weer verschijnt'.

Robert Aron / Rutger Dinger

trouwbaar notulist van Belgische stemmingen en meningen) dan ook zowel vreugde over de nadering van de bevrijders als opluchting, omdat het strijdtoneel voorlopig nog ruimschoots buiten de landsgrenzen ligt. Met enthousiasme wordt de radioboodschap uit Londen van premier Hubert Pierlot beluisterd, ook al wordt hierin duidelijk gezinspeeld op de moeilijke tijden die België nog kan tegemoet zien, alvorens de vrijheid is herwonnen. Grote beroering brengen reeds de volgende dagen, als, aanvankelijk bij geruchte (na een week pas officieel), wordt vernomen dat koning Leopold III in de vroege ochtend van 7 juni uit zijn paleis te Laeken per auto is weggevoerd naar Duitsland. Velen, de koning zelf in de eerste plaats,

hebben wel verwacht dat de komst van de geallieerden de Duitsers tot een dergelijke maatregel aanleiding zou geven, maar zo'n snelle reactie heeft niemand voorzien. Politiek-bewuste waarnemers realiseren zich de consequenties die de afwezigheid van het staatshoofd voor het land kan hebben, wanneer de bevrijding eenmaal een feit is geworden; een regentschap is dan de enige constitutionele uitweg uit het vacuüm, maar het is nu al duidelijk dat de monarchie zonder enige twijfel een omstrede kwestie zal worden.

Struye noteert dat sinds de deportatie het aantal portretten van de koning in etalages weliswaar is toegenomen, maar dat brede lagen van de bevolking toch vrij onverschillig hebben

en vertrouwen te hebben: 'Vertrouwen in de toekomst van ons vaderland; vertrouwen, omdat het licht reeds de horizon kleurt...' Van dat licht willen straks zoveel mogelijk Belgen kunnen genieten. Voorwaarde hiervoor is onder meer gevrijwaard te blijven voor de arbeidsinzet en zich schaars te maken voor de Rexisten, die op last van hun leider Degrelle een lijst van veertigduizend 'werkschuwen' moeten aanleggen en op die manier de verraderlijke handlangers van de bezetter worden bij razzia's en mensenroof.

Ook in Nederland bespeurt men in het voorjaar van 1944 licht achter de horizon. Begin april al heeft zelfs de gelijkgeschakelde pers 'voor-

tekenen van de invasie' gemeld. Door de Duitsers bevolen inundaties in de kuststreken lijken die voortekenen nog te accentueren, evenals de toenemende geallieerde activiteit in de lucht. Bombardementen eisen ook hier veel slachtoffers en zaaien onrust; aanvallen op de spoorwegen belemmeren het treinverkeer zozeer, dat eind mei op verscheidene trajecten de dienstregeling moet worden ingekrompen. Ook hier de onzekerheid over plaats en tijdstip van een eventuele geallieerde landing. In de nacht van 12 mei doet het vuren van zwaar kustgeschut op Goeree veel Rotterdammers geloven dat het uur van de bevrijding heeft geslagen. De volgende dag, als blijkt dat hun hoop ijdel is geweest en hun angst voor direct oorlogs-

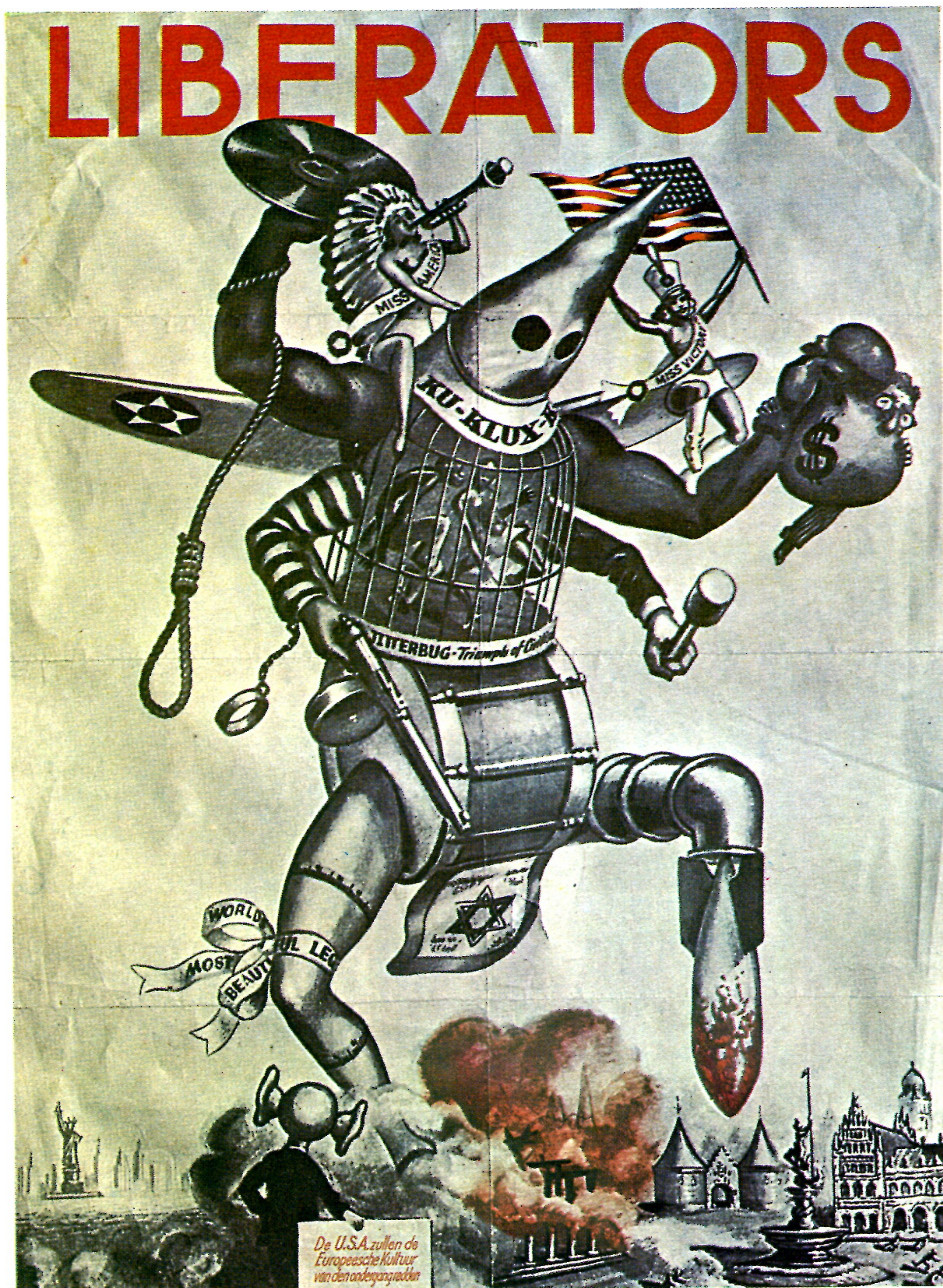
geweld ongegrond, verschijnt in het 'Verordeningenblad' een decreet (no. 15/1944) waarin voor het bezette Nederlandse gebied de uitzonderingstoestand wordt aangekondigd 'voor het geval, dat de militaire situatie in West-Europa bijzondere maatregelen vereischt'. Het woord 'doodstraf' komt er vaak in voor, maar zelfs daaraan zijn de Nederlanders al gewend, sinds in de grauwe krantekolommen de lange lijsten met doodvonnissen blijken geven van de meedogenloze terreur waarmee de bezetter het groeiend verzet beantwoordt. Grauw als het oorlogspapier van de kranten is het dagelijks bestaan, dat beheerst wordt door toenemende schaarste aan alles wat het leven leefbaar maakt, door distributieperikelen en voedsel-

problemen, door vrees voor de Duitsers en hun handlangers. De al zo lang gekoesterde hoop op een spoedige bevrijding wordt geput uit het vaak verwarring stichtende nieuws van de fronten, die echter nog zo ver van Nederlands grenzen verwijderd liggen.

Natuurlijk is het bericht van de invasie in Normandië voorpaginanieuws in alle kranten, maar als op dinsdag 6 juni de avondbladen uitkomen, is er geen Nederlander die niet al op de hoogte is. Velen hebben 's morgens clandestien geluisterd naar de radioboodschappen van Eisenhower en Gerbrandy uit Londen (in de nacht van 6 op 7 juni worden deze in pamfletvorm door de RAF uitgeworpen) en het land gonst van de geruchten. Is dit de échte invasie of een tweede Dieppe? Zullen de geallieerden nu ook op de Nederlandse kust landen? Wat gaan de Duitsers doen? Moet er geëvacueerd worden? Wat moeten de Nederlanders doen? Eisenhower en Gerbrandy hebben gezegd: de Nederlanders moeten *niets* doen; zij, óók de verzetsgroepen, moeten zich ter wille van hun veiligheid tot nader order rustig houden. 'Merkwaardig, hoe alle leidende figuren het vandaag met elkaar eens zijn', noteert een overijssels dagboekschrijver. 'Blijf in huis!' zegt Christiansen, 'blijf in huis!' roept Gerbrandy. Hoogstens verschillen misschien hun motieven: Gerbrandy zou niet graag willen dat we op straat opgepakt worden en Christiansen heeft misschien liever niet dat we weglopen, want dan is het met het pikken van gijzelaars zoo lastig.' En 's avonds schrijft dezelfde man: 'De prijzen van boter, shag, vleesch, schoenen en spek zijn in een paar uur tijds met dertig percent gedaald: de zwarte handelaren . . . zetten bijna even lange gezichten als de enkele leden der Beweging die onze gemeente telt. Ze vinden het jammer dat oorlog en bezetting niet eeuwig duren. Kom jongens, niet zoo treurig! Ze *zijn* er nog niet!' Toch zullen velen hebben gegnuifd om de advertentie van een Haags taleninstituut misschien toevallig, misschien ook opzettelijk, juist die avond zó geplaatst: 'Leert Engelsch thuis spreken en schrijven in 20 lessen . . .'

Ze zijn er nog niet, maar met de komst van de geallieerden houdt zelfs Mussert serieus rekening. Op 6 juni stuurt hij Hitler een telegram dat stijf staat van 'trouw en lotsverbondenheid' en op zaterdagavond 10 juni zegt hij in een grote propagandarede in het Amsterdamse Concertgebouw: 'Er is mij gevraagd: Leider, waar zult gij zijn, als de invasie hier komt? Ik antwoord: Onder alle omstandigheden blijft de Leider in Utrecht, want het Hoofdkwartier der Beweging staat in Utrecht. Vanmorgen heb ik een nieuw uniform gekregen: dat van den vrijwilligen soldaat der Duitse Weermacht, dat ik zal dragen, wanneer de invasie hier mocht komen.'

De avond tevoren heeft Amsterdam zijn invasieroes gehad: groot alarm voor de Duitsers, nerveuze militaire bedrijvigheid, geruchten van geallieerde landingen in Zeebrugge, in Vlissingen, Den Helder en Delfzijl. De kater komt later: een paar mijl buiten IJmuiden zijn Britse motortorpedoboten slaags geraakt met Duitse patrouillevaartuigen. Meer niet. Maar iemand schrijft in zijn dagboek: 'Toch had ik die avond niet graag willen missen: het was een voormaak van de vrijheid en het besef dat er nog een leven is dat we soms bijna zouden vergeten ...'

Kort na het begin van de geallieerde invasie werd in verscheidene bezette landen dit affiche verspreid — een laatste, wanhopige poging nazi-Duitsland af te schilderen als

de beschermer van de Westeuropese cultuur en de geallieerden als de vernietigende barbaren. In Nederland werd het uitgegeven door het weekblad 'Storm-SS'.

OP HOOP VAN ZEGE

PROF. DR. A. F. MANNING

Churchill was de hele nacht bijzonder nerveus geweest. Hij was bang dat de invasie zou uitlopen op een slachtpartij en dat een onverantwoord groot aantal geallieerde soldaten door de Duitse verdedigers neergemaaid ging worden. Duff Cooper en anderen vertelden dat later, maar in de oorlogsmemoires van Churchill is daarover niets te vinden. Daar is Churchill weer de oorlogsleider, de grote regisseur die er plezier in heeft de spanning in het Lagerhuis nog wat op te voeren. Hij begon op 6 juni om 12 uur zijn redevoering met oudbakken nieuws: de troepen van generaal Alexander hadden Rome bevrijd en de *prime minister* verzocht met een uitgestreken gezicht het Lagerhuis daarvan formeel kennis te nemen. Tergend reeg hij een aantal woorden aaneen over de opmars in Italië, terwijl heel Londen al uren op de hoogte was van de landingen in Normandië. Pas daarna kwam het: 'Ook heb ik het Huis de mededeling te doen dat in de loop van de nacht en vroege morgen de eerste van een reeks landingen met grote strijdmachten op het Europese vasteland heeft plaatsgevonden...' Churchill vervolgde met een gloedvolle beschrijving van de reusachtige voorbereidingen voor de gecompliceerdste militaire onderneming aller tijden. Met groot vertrouwen en zelfs wat triomfantelijk deelde hij de eerste successen mee en verzekerde hij de Lagerhuisleden dat de samenwerking met de Amerikaanse vrienden uitstekend was.

Dat laatste kon bepaald niet gezegd worden met betrekking tot De Gaulle en zijn Vrije Fransen. Churchills nervositeit was in de nacht en vroege ochtend van *D-day* nog vergroot door het bericht dat de eigenzinnige Fransman geweigerd zou hebben zijn landgenoten over de radio toe te spreken, en dat hij het bovendien vertikte verbindingsofficieren voor de invasietroepen beschikbaar te stellen. Churchill liet de Franse ambassadeur Pierre Viénot bij zich komen, schold deze voorbeeldige man de huid vol en dicteerde vervolgens een brief aan De Gaulle waarin de laatste dringend werd uitgenodigd (*'ordering him to return immediately'*, volgens Duff Cooper) dadelijk naar Algiers terug te keren. De Gaulle verbleef op dat moment namelijk in Londen, waar hij, op verzoek van Churchill, op 4 juni was aangekomen. Gelukkig is de brief nooit verzonden. Churchill had bovendien een wat eenzijdige voorstelling van zaken gekregen, want De Gaulle wilde wél over de radio spreken, maar niet onmiddellijk na Eisenhower; dat zou, vond hij, de indruk wekken dat hij de woorden van de Amerikaan onderstreepte. De Gaulle wenste zijn Fransen

EISENHOWER TOT EUROPA

Generaal Eisenhower, de opperbevelhebber van de Geallieerde Expeditie-legers, richtte Dinsdagmorgen, 6 juni, in een radiotoespraak de volgende boodschap tot de bezette landen:

Volken van West-Europa,

Troepen van het geallieerde expeditieleger zijn hedenmorgen op de Fransche kust geland. Deze landing maakt deel uit van het gemeenschappelijke plan der Vereenigde Volken voor de bevrijding van Europa, in samenwerking met onze groote Russische bondgenooten. Voor U allen heb ik deze boodschap:

Zelfs al heeft de eerste aanval niet in uw eigen land plaats gehad, toch nadert het uur van uw bevrijding. Alle patriotten, mannen en vrouwen, jong en oud, hebben een rol te spelen bij het behalen van de beslissende overwinning. Tot hen, die lid zijn van een geheime verzetsbeweging zeg ik: volgt de instructies, die ge hebt ontvangen. Tot de patriotten, die geen lid van een georganiseerde verzetsgroep zijn zeg ik: Brengt Uw leven niet noodeloos in gevaar. Gaat voort met uw lijdelijk verzet totdat ik U het sein geef om op te staan en den vijand aan te vallen. Er komt een dag, dat ik Uw vereende krachten noodig zal hebben. Tot dien dag aanbreekt moet ik U de harde taak van tucht en zelfbedwang opleggen.

Burgers van Frankrijk: Ik ben er trotsch op, wederom de dappere Fransche soldaten onder mijn bevelen te hebben. Schouder aan schouder, strijdend met hun bondgenooten zullen zij de rol bij de bevrijding van hun vaderland waardig vervullen.

Deze landing is slechts het eerste stadium van den veldtocht in West-Europa. In de toekomst zullen groote veldslagen worden geleverd. Op allen, die de vrijheid liefhebben doe ik een beroep om aan onze zijde te staan. Blijft vol vertrouwen. Onze strijdkrachten zijn vastberaden. Tezamen zullen wij zegevieren.

Op de ochtend van 'D-day' richtte generaal Eisenhower zich in een radioboodschap tot de bevolking van bezet West-Europa. Het was deze toespraak die in Londen de woede opwekte van generaal Charles de Gaulle.

via de BBC op een ander, meer geschikt tijdstip toe te spreken.

Dat gebeurde ook: om 6 uur 's avonds. Vervolgens had Churchill begrepen dat die Franse verbindingsofficieren noodzakelijk waren als tolken, terwijl De Gaulle ze beschouwde als tijdelijke functionarissen voor het burgerlijk bestuur. En over dat laatste hadden de bondgenoten nog geen overeenstemming bereikt.

Was trouwens de hele invasie in Normandië eigenlijk niet buiten hem om gegaan? Zonder Franse troepen, een paar schepen en enige detachementen parachutisten daargelaten? Dit heeft De Gaulle zo diep gegriefd, dat hij het twintig jaar later, als president van de Vijfde Republiek, nog vertikte aanwezig te zijn bij herdenkingsplechtigheden op de Normandische stranden. Tenslotte was er dan nog de ruzie van De Gaulle met de Amerikanen, die zó groot was, dat elk politiek gesprek onmogelijk geacht kon worden. Dat De Gaulle op de morgen van *D-day* ná Eisenhower zou moeten spreken, was eigenlijk een kleinigheid. De Fransman verkeerde ten onrechte in de mening dat hij de speech van de geallieerde opperbevelhebber zou mogen wijzigen. Toen even later bleek dat dit niet meer mogelijk was — om de begrijpelijke reden dat al miljoenen exemplaren ervan gedrukt en voor verspreiding gereedgemaakt waren — raakte hij in hoge mate geïrriteerd. In wezen vertrouwde de Franse generaal de Amerikanen niet, omdat hij er hen, niet zonder reden, van verdacht zijn land de komende tijd politiek te willen controleren en hemzelf buiten spel te houden. De allesoverheersende zorg van De Gaulle in die uren was: hoe de regeringstouwtes in handen te krijgen. De Amerikanen praatten niet eens met hem en probeerden kennelijk een soort militair gezag te vestigen. De Gaulle stikte haast van woede over de geldbonnen van Amerikaanse makelij waarmee de geallieerde troepen in Frankrijk gingen betalen. Woede — maar vermengd met vrees. Want er waren anderen die de macht in Frankrijk aan zich wilden trekken; de communistische leiders uit de *Résistance* bijvoorbeeld. En was zelfs Pétain enkele weken tevoren in Parijs niet massaal toegejuicht? Toen De Gaulle daar de filmbeelden van zag, had hij geen andere reactie dan: 'Misschien is dat voor de Parijzenaars de enige mogelijkheid om zich anti-Duits te uiten.' De hele zaak was dat De Gaulle, toen hij op 4 juni naar Engeland kwam, opeens geconfronteerd werd met de invasie zelf, terwijl hij juist verward was in een strijd om de macht over Frankrijk — een strijd waarin hij nog niet op winst stond.

Had De Gaulle zo zijn eigen problemen, in de Verenigde Staten ging het die dag veel gestroomlijnder. De radio had het nieuws al vroeg gebracht; in New York om 03.32 uur en tegelijkertijd aan de westkust, waar het toen nog dag was, las de omroeper: 'Onder bevel van generaal Eisenhower zijn geallieerde marine-eenheden, ondersteund door een sterke luchtmacht, begonnen met de ontschepping van geallieerde legers op de Franse kust.' Vlak daarna volgde de voorlezing van Eisenhowers dag-order aan de troepen.

Aan de oostkust was het dus nog nacht, zodat maar een klein aantal mensen het nieuws dadelijk wist. Arbeiders uit de nachtploegen stopten met hun werk. Een enkeling telefoneerde naar kennissen of ging de straat op om het nieuws te bespreken. Maar de meeste Amerikanen hoorden het pas tijdens de uitzending van het ochtendnieuws. Er was ook bezorgdheid want hoeveel landgenoten zouden er niet sneuvelen bij het bestormen van de geduchte *Atlantikwall*? Vandaar dat die morgen de eerste reacties religieus van toon waren. De president zelf richtte zich om 10.00 uur tot zijn landgenoten en vroeg hen zich met hem in een eigengemaakt gebed te verenigen: 'Almachtige God. Onze zonen, de trots van deze natie, hebben zich vandaag ingezet voor een grandioze krachtsinspanning, de strijd om het behoud van onze republiek, onze godsdienst en onze beschaving en om miljoenen mensen te bevrijden van hun lijden. Wijs hun de goede weg, geef kracht aan hun wapenen, dapperheid aan hun harten, standvastigheid aan hun geloof. Zij zullen uw zegen nodig hebben. Hun weg zal lang zijn en zwaar. Want de vijand is sterk en kan hen tijdelijk terugwerpen. Het kan zijn dat onze successen niet altijd in hoog tempo worden be-

haald, maar wij zullen aanvallen en wij weten dat met uw hulp en genade onze zonen in deze rechtvaardige zaak zullen overwinnen. Voorts, o God, help ons de dienaren van hebzucht en de verkondigers van rassenwaan overwinnen en leid ons tot heil van ons land en de met ons verbonden broedervolken naar een wereldeenheden, die zekere vrede voor ons onwaardige mensen zal betekenen. Een vrede die het alle mensen mogelijk maakt in vrijheid en zonder angsten te leven, het verdiende loon van hun eerlijke werk. Uw wil geschiede, almachtige God. Amen.'

Voor de ochtendkranten in Moskou kwam het nieuw van de landingen te laat om nog te worden opgenomen. De radio bracht het en volgens perscorrespondenten was de stemming van het publiek opgewekt tot uitgelaten. Er waren kort tevoren zogenaamde handelsrestaurants geopend — een nieuwtje — en die stroomden 's avonds vol met buitenlanders en Russen. Diezelfde avond hielden de hoofden van de Engelse en Amerikaanse militaire missies radiotoespraken over de Moskouse zender en de volgende dag prijkte onder een vierkoloms kop een foto van Eisenhower op de voorpagina's van de kranten. In de artikelen kon men allerlei militair-technische bijzonderheden lezen, maar een beoordeling van de situatie in Normandië bleef achterwege: de Russen wachtten duidelijk af of de onderneming wel een succes zou worden. Alleen de gepatenteerde oppepper Ilja Ehrenburg had een stemmingsstukje gemaakt, waarin hij vooral het Franse volk, het Franse verzet en de Franse luchlandingstroepen ophemelde en daverende zinnen produceerde over de roemruchte Franse historie, over Verdun en de Onbekende Soldaat. Over de Amerikanen en Engelsen bijna niets.

Stalin was op *D-day* rond het middaguur door Churchill op de hoogte gesteld. De Russische leider telegrafeerde dadelijk terug. Behalve een felicitatie bevatte het antwoord de aankondiging van het reusachtige zomeroffensief van het rode leger: 'Ik heb uw mededeling aangaande het succes van het begin der *Overlord*-operaties ontvangen. Deze verheugt ons allen zeer en wij hopen op verdere successen. Het zomeroffensief der sowjetstrijdkrachten, georganiseerd overeenkomstig de afspraak gemaakt op de conferentie van Teheran, zal half juni op een van de belangrijkste frontsectoren aanvangen. Het algemene offensief der sowjetstrijdkrachten zal zich in fasen ontwikkelen, doordat achtereenvolgens diverse legers bij offensieve acties worden ingezet. Eind van deze en in de loop van de volgende maand zullen de offensieve acties zich ontwikkelen tot een algemeen offensief der gezamenlijke sowjetstrijdkrachten. Ik zal niet nalaten u te zijner tijd op de hoogte te stellen.'

Toen Stalin tegenover het Russisch publiek de invasie de geweldigste gebeurtenis uit de militaire geschiedenis had genoemd, bleven een paar dagen lang sympathieke commentaren verschijnen, maar al spoedig verdwenen de berichten over de nu traag verlopende opmars in het westen naar de tweede, derde pagina. Niet meer dan korte legerberichten kon men lezen; commentaren ontbraken. Het Russische zomeroffensief tegen Finland en vooral in Belorussië en later in Polen eiste alle aandacht op. Het was inderdaad niet minder spectaculair dan wat in Frankrijk gebeurde. De stemming in de Sowjetunie werd duidelijk: wij hebben Duitsland verslagen; de Angelsaksen laten zich zien nu de beslissing reeds gevallen en de capitulatie slechts een kwestie van tijd is.

BALANS NA DE EERSTE DAG

Vroeg in de avond van de 6e juni, als scheepsgeschut van zee uit het zwijgen heeft opgelegd aan de Duitse batterijen die vrijwel onafgebroken de sector van de Amerikaanse 29e infanteriedivisie bestookt hebben, loopt oorlogscorrespondent Gordon Gaskill langs het *Omaha*-strand: '... Er lag daar voor een waarde van miljoenen dollars. Opgeblazen schepen, tanks, vrachtauto's, voedsel, kleding, geld, patronen, geweren — alles wat je maar bedenken kunt. Doch dit was niet het kostbaarste. Ik wandelde langzaam langs het strand, de lijken tellend. Binnen vierhonderd passen telde ik er 221...' Chester Wilmot, wiens kroniek van deze beslissende fase van de strijd om Europa nog altijd een meesterstuk van verslaggeving is, schrijft: 'Tegen de avond van 6 juni hadden de geallieerden een klinkend succes behaald ten koste van nog geen 2500 mensenlevens...'; in een voetnoot specificceert hij zijn schatting van de geallieerde verliescijfers op die eerste dag in Frankrijk: ongeveer 11.000 in totaal, daarvan 2500 doden, en van die 2500 ruim 1400 Amerikanen. Volgens de gruwelijke rekenkunde van de oorlog inderdaad niet veel, zelfs niet als men verdisconteert dat Wilmots raming van de verliezen op die eerste invasiëdag waarschijnlijk

lijkt aan de lage kant is. De 221, die Gaskill tijdens zijn macabere avondwandeling telde — de dag tevoren nog 221 levenslustige jonge mannen — worden nog juist binnen de marge van de geschiedverhaal geregistreerd in de kleine lettertjes van een voetnoot bij het relaas van de grote historie.

Natuurlijk: *D-day* was een geallieerd succes. De grootste landingsoperatie uit de krijgsgeschiedenis was niet verijdeld. Zelfs het vrij ongunstige weer, wellicht de meest onberekenbare factor, was nauwelijks een belemmering geweest, doch had veeleer bijgedragen tot het verrassingseffect van *Overlord*. De samenwerking tussen de diverse strijdmachtonderdelen, met name tussen leger en vloot, had goed gefunctioneerd. Duidelijk was het doorslaggevende nut gebleken van de veelsoortige gemechaniseerde voertuigen en de massale inzet van tanks had op tal van plaatsen een volstrekt overrompelende uitwerking gehad. Op de ruim honderdvijftigduizend gelande militairen waren de verliezen veel geringer dan de meest optimistische plannenmaker had durven verwachten. Maar: lang niet op alle punten was *Overlord* onverdeeld geslaagd. De zorgvuldig voorbereide luchtbombardementen van de voorafgaande weken bleken aanzienlijk minder effect te hebben gesorteerd dan de be-

schieting van zee uit op *D-day* zelf. De groot-scheepse luchtlandingsoperatie, die aan de invasie op de stranden was voorafgegaan, had menigeen het Siciliaanse debâcle in herinnering gebracht: in de nachtelijke duisternis waren de parachutisten en zweefvliegtuigen over grote afstanden verspreid neergekomen (wat overigens meebracht dat de Duitsers hun krachten moesten versnipperen over een gebied dat veel uitgestrekter was dan de feitelijke landingssectoren!) en op verscheidene plaatsen was de aansluiting met de over zee aangevoerde troepen niet tot stand gebracht. En ten slotte: de doelen die men zich voor 6 juni had gesteld, waren eigenlijk geen van alle bereikt. Bayeux en Caen waren niet genomen en er was nog geen sprake van een hecht bruggehoofd, slechts van een aantal vrij ondiepe penetraties (de ongelukkige *Omaha*-sector amper twee kilometer landinwaarts) met grote gapingen ertussen, vooralsnog zonder veel onderling verband. De Duitsers waren verrast, maar geenszins verslagen, en hun verbluffende reactievermogen, waarmee de geallieerden nog meermalen zouden worden geconfronteerd, maakte op deze eerste dag reeds duidelijk dat doorbreking van de *Atlantikwall* allerminst de val van de Vesting Europa betekende. Eén geallieerd succes was niet voldoende.

Drs. P. R. A. van Iddekinge